Harku Vallavolikogu
27.09.2018. a määruse nr 13 lisa 4

HARKU VALLA ARENGUKAVA LISA VALLA PROFIIL

August 2018

Sisukord

Sisukord 2
Saateks 3
1 Harku valla arengueeldused 4
1.1 Ruumiline muster 4
1.2 Rahvastik 6
2 Toimekeskkonna ülevaade 13
2.1 Valla juhtimine 13
2.2 Avalik kord ja turvalisus 15
2.3 Majandus 16
2.3.1 Energiamajandus 16
2.3.2 Teed ja tänavavalgustus 16
2.3.3 Avalik ruum 18
2.3.4 Ühistransport 19
2.4 Keskkonnakaitse 20
2.4.1 Looduskeskkond 20
2.4.2 Jäätmemajandus 22
2.4.3 Heitveekäitlus 23
2.5 Vaba aeg, kultuur ja religioon 23
2.5.1 Külaliikumine, kultuur, sport ja noorsootöö 23
2.5.2 Huviharidus ja -tegevus 25
2.6 Haridus 25
2.6.1 Alusharidus 25
2.6.2 Üldharidus 27
2.7 Sotsiaalne kaitse 30
2.8 Ettevõtlus ja erateenused 32

Saateks

Käesolev dokument on Harku valla arengukava 2019–2037 lahutamatu lisa. Arengukava põhidokument sisaldab valla lühiülevaadet, põhirõhk on aga strateegial (visioon, missioon, eesmärgid ja tegevused). Harku valla profiil on mõeldud omavalitsuse arengukava koostamise aegse olukorra täpsemaks iseloomustamiseks.

Valla profiilis on järgivad peatükid strateegiliste eesmärkide jaotust. Sel viisil on omavahel vastavuses praeguse olukorra kirjeldus, valdkondlik eesmärk ja valla eelarvestrateegia, mis hõlbustab loetavust.

Eraldi peatükki ei ole tänavavalgustuse (asub samas osas teedega) ja tervishoiu (asub samas osas sotsiaalse kaitsega) osas. Eelarvestrateegias paikneb tänavavalgustus aga majanduse jaotises ja tervishoid on seal eraldi valdkond.

Esmalt tuleks läbi lugeda valla arengukava, mis annab ülevaate Harku valla peamistest tulevikueesmärkidest. Valla profiil on koostatud nende tausta paremaks mõistmiseks.

1 Harku valla arengueeldused

1.1 Ruumiline muster

Harku vald on Tallinnast läänes asuv 159,7 km^2 suurune omavalitsusüksus (vt Joonis 1), mida iseloomustab 22 km pikkune rannajoon ja mitmekesine looduskeskkond. Vald on tihedalt lõimunud pealinnapiirkonda, mobiilpositsioneerimise andmetel sõidab üle poole tööealisest elanikkonnast igapäevaselt Tallinna ja teiste regiooni omavalitsusüksuste vahet.

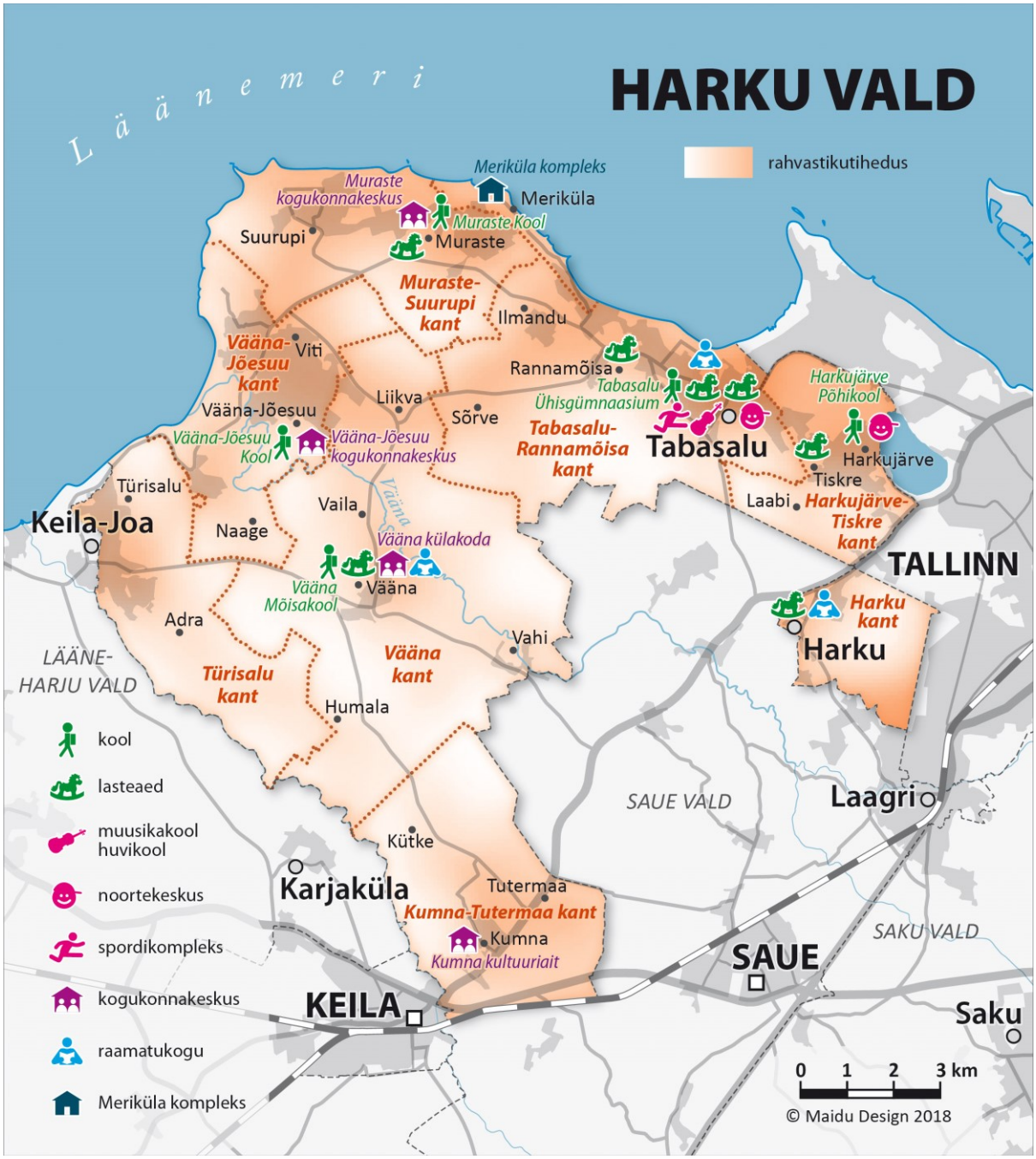

Joonis 1. Harku vald

Harku vallas on 2 alevikku (Tabasalu ja Harku) ning 22 küla (viimane küla – Meriküla – lisandus 2018. aasta alguses). Vald jaguneb 8 eriilmeliseks paikkonnaks:

1. Harku;
2. Harkujärve-Tiskre;
3. Kumna-Tutermaa;
4. Muraste-Suurupi;
5. Tabasalu-Rannamõisa;
6. Türisalu;
7. Vääna;
8. Vääna-Jõesuu.

Kõige tihedamalt on asustatud Tabasalu piirkond, kus asub ka valla keskus. Tallinna kesklinn asub sellest 13 km kaugusel. Samuti on suure elanike arvuga Harkujärve-Tiskre ning Muraste-Suurupi. Valla elanikkond paikneb seega ruumiliselt ebaühtlaselt (vt Tabel 1). Tabasalus elab ligi veerand valla rahvastikust (1.07.2018 seisuga 3603 inimest), samal ajal kui väiksemates külades jääb elanike arv alla 100. Valla keskmine asustustihedus on 90 inimest km^2 kohta. Suuresti on selline jaotus tingitud elamuarendusest. Tallinnaga piirnevatel (Tabasalu, Harkujärve, Tiskre) ja hea ühendusega aladel (Muraste, Vääna-Jõesuu) on ehitustegevus viimastel aastatel üha hoogustunud, kaugemal on see aga olnud tagasihoidlik.

Tabel 1. Harku valla asustusmuster (allikas: Harku Vallavalitsus, Rahvastikuregister)

Asustusüksus	**Rahvaarv (2018)**	**Rahvaarv (2013)**	**Rahvaarvu muutus**	**Pindala (km^2)**	**Asustus-tihedus**
Adra	109	108	1	10,35	10,5
Harku	632	676	-44	7,14	88,6
Harkujärve	739	653	86	2,41	307,2
Humala	45	34	11	7,13	6,3
Ilmandu	418	479	-61	5,01	83,4
Kumna	286	311	-25	5,29	54,0
Kütke	62	60	2	8,22	7,5
Laabi	29	64	-35	4,29	6,8
Liikva	477	338	139	14,99	31,8
Meriküla	144		144		
Muraste	1764	1621	143	8,36	211,0
Naage	165	143	22	3,65	45,2
Rannamõisa	784	741	43	6,56	119,6
Suurupi	1101	881	220	9,88	111,4
Sõrve	199	213	-14	11,03	18,0
Tabasalu	3603	3388	215	5,46	659,9
Tiskre	1005	833	172	3,81	264,0
Tutermaa	243	270	-27	5,83	41,7
Türisalu	621	545	76	6,42	96,7
Vahi	138	81	57	7,37	18,7
Vaila	85	80	5	4,13	20,6
Viti	455	382	73	3,94	115,5
Vääna	251	257	-6	7,97	31,5
Vääna-Jõesuu	1086	816	270	9,80	110,9

Harku paikkond keskusega Harku alevikus on nii ühenduste, teenuste kui ka ruumikuju mõttes seotud pigem Saue kui Harku vallaga. Seega tuleks kaaluda Harku valla piiride üle vaatamist ja võimalusel korrigeerimist.

Suurem osa teenustest on koondunud Tabasallu (koolid, huvikool, kaubandus, erateenused). Küll aga on peamised avalikud teenused (lasteaiad ja põhikooli I ning II aste, sportimisvõimalused) kättesaadavad ka teistes kantides.

Valda läbivaks olulisimaks liikumisteeks on maantee läbi Tabasalu, mille liikluskoormus on üha kasvanud. Maanteeameti andmetel liikleb Tallinna Haabersti ringristmiku ja Tabasalu vahelisel lõigul igapäevaselt enam kui 20 000 sõidukit, mis teeb sellest Eesti kõige tihedama liiklusega tee. See on tekitanud sagedasi liiklusummikuid ja pahameelt elanikkonna hulgas. Seetõttu on ka kõne all Tabasalu ümbersõidu rajamine.

Ühendused Tallinna kui kõige olulisema tõmbekeskusega on kõikidest Harku valla kantidest head. Küll aga on kantide omavaheline ühistranspordiga ühendatus kehv, mis tähendab, et ilma autota on liikumine keeruline kui mitte võimatu. Olukorda on mõnevõrra parandanud järjest arenev kergliiklusteede võrgustik.

Kokkuvõtteks, Harku valla peamised asendist tulenevad väljakutsed on seotud ühenduste (paikkondade vahel ja pealinnaga) ning paikkondade tasakaalustatud arenguga, et kõikidele elanikele oleksid avaliku sektori poolt pakutavad teenused võrdselt hästi kättesaadavad. See võib ka tähendada valla piiride osalist korrigeerimist Harku paikkonna osas.

1.2 Rahvastik

Harku vallas elas 1.01.2018 seisuga 14 356 inimest. 2018. aasta juulis aga juba 14 625 inimest (vt Joonis 2). Perioodil 2013–2018 on valla elanikkond kasvanud 1292 inimese võrra (ligi 10%). Kasv on hoogustunud just eelkõige viimasel kolmel aastal. Seejuures on kõige kiiremini kasvanud koolealiste (7–18) vanusegrupp (ligi 39% võrra). Samuti on jõudsalt kasvanud pensioniealiste grupp. Lasteaiaealiste grupp on aga kahanenud (ligi 8% võrra).

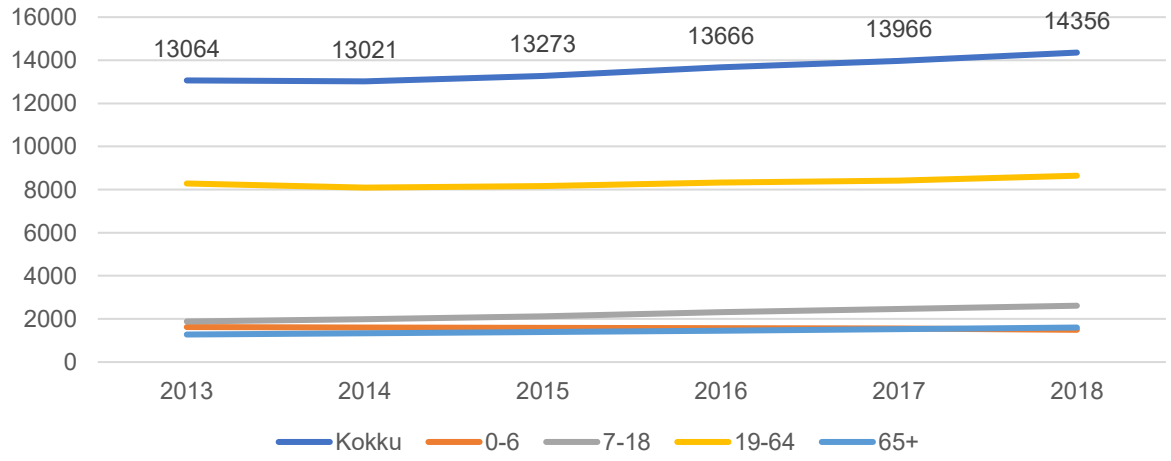

Joonis 2. Harku valla elanikkonna dünaamika 2013–2018 (allikas: Rahvastikuregister)

Valla elanikkond jaguneb paikkonniti ebaühtlaselt (vt Joonis 3). Kolmandik elanikkonnast asub Tabasalu-Rannamõisa piirkonnas, samuti on suure elanike arvuga Muraste-Suurupi paikkond. Sellest lähtuvalt asuvad ka peamised teenused just eeskätt nendes asulates (vt ka Joonis 1).

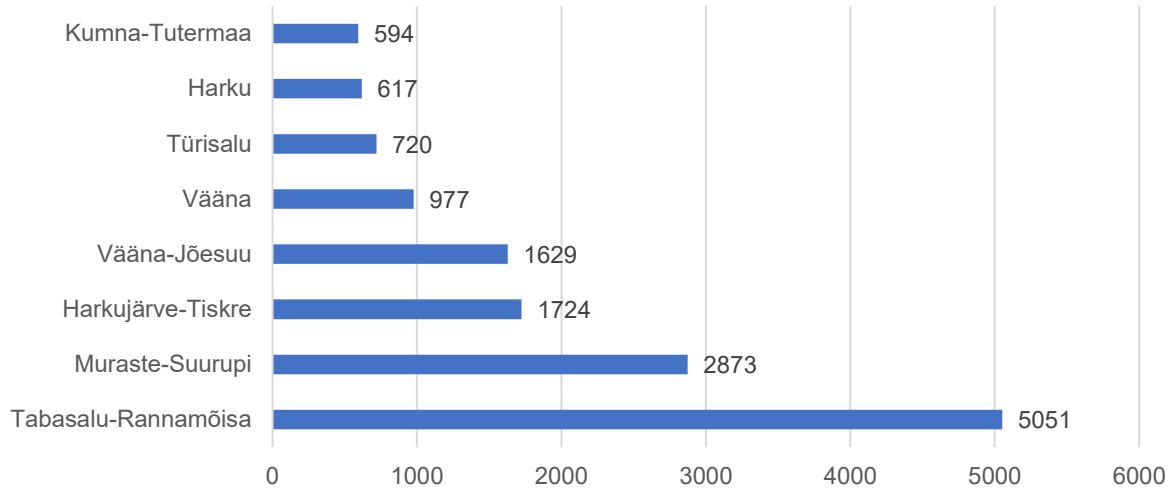

Joonis 3. Elanike arv paikkondade kaupa seisuga 1.01.2018 (allikas: Rahvastikuregister)[1]

Loomulik iive on kogu vaadeldaval perioodil olnud positiivne (vt Joonis 4). Keskmiselt on valla elanikkond loomuliku iibe tulemusena kasvanud 76 inimese võrra aastas. Siit järeldub, et suurem osa elanikkonna kasvust on tingitud positiivsest sisserändest. Kui loomulik iive moodustab elanike arvu kasvust ligikaudu kolmandiku, siis sisseränne ülejäänu (keskmiselt 230 inimest aastas). See tähendab, et vaadeldaval perioodil on valla rahvastik tervikuna suurenenud keskmiselt 3% aastas (300 inimest).

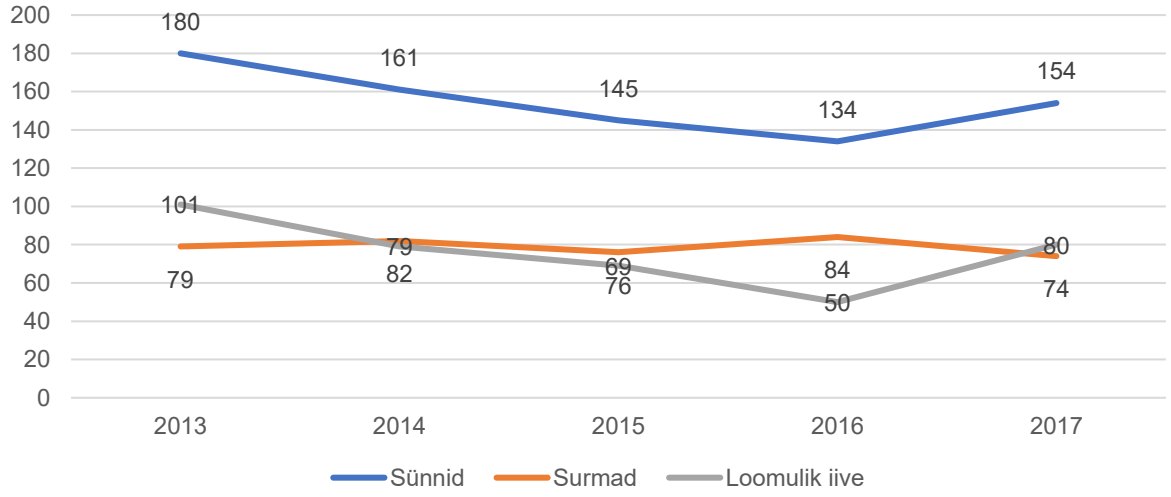

Joonis 4. Sünnid, surmad ja loomulik iive perioodil 2013–2018 (allikas: Rahvastikuregister)

[1] 171 elaniku puhul on registreeritud valla täpsusega.

Sooline struktuur on vallas tasakaalus, vanuseline mitte (vt Joonis 5). Vallas elab 50,3% mehi ja 49,7% naisi. Oluline on aga märkida, et sünnitusikka hakkab jõudma väikesearvuline põlvkond, mis tähendab, et lasteaiaealiste laste arvukus hakkab kahanema. Ka juba rahvastiku senine dünaamika viitab sellele. Samas jääb lähiaastatel koolieaiste arvukus jätkuvalt kõrgeks.

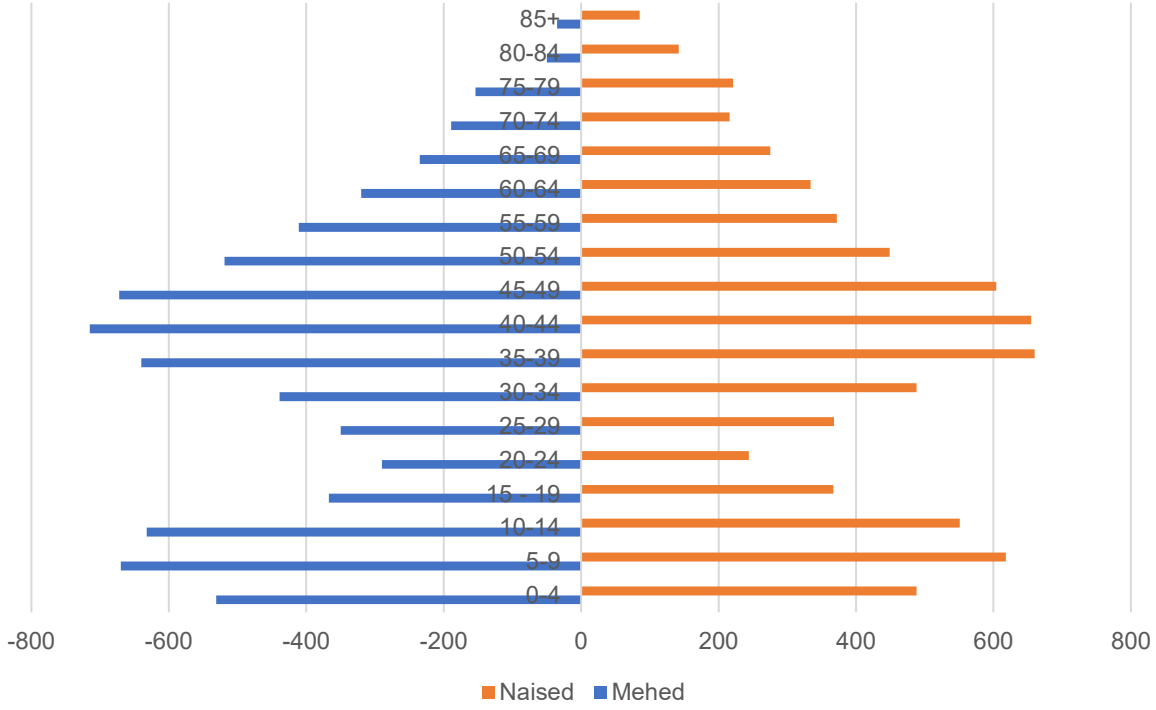

Joonis 5. Harku valla rahvastikupüramiid aastal 2018 (allikas: Rahvastikuregister)

Rahvastikuarengute hindamiseks koostati analüüsi käigus Harku valla elanike arvu prognoos aastani 2040. Prognoos põhineb 2018. aasta 1. jaanuari seisuga rahvastikuregistris fikseeritud Harku valla paikkondade rahvastiku soolisel- ja vanusjaotusel ning aastatel 2013–2017 paikkondades toimunud rahvastikusündmuste alusel diferentseeritud sündimus- ja rände-eeldustel (vt Joonis 6). Prognoosis ei ole arvestatud valla täpsusega registreeritud elanikega (171 isikut). Prognoosi väljundina on iga Harku valla paikkonna (8) kohta koostatud kaks stsenaariumit:

- **Baas-stsenaarium (A)**: rändeprotsessidega ei ole arvestatud ehk stsenaarium iseloomustab rahvastiku sisemist taastevõimet. Sündimuse aluseks on aastate 2013–2017 keskmine summaarne sündimuskordaja paikkonnas, mis jääb samale tasemele terveks prognoosiperioodiks. Suremuse puhul on aluseks Harju maakonna meeste ja naiste oodatav eluiga sünnimomendil aastal 2015/2016 (vastavalt 74,5 ja 82,3 eluaastat; Statistikaameti andmed), mis jääb samuti muutumatuks prognoosiperioodi lõpuni.
- **Rände-stsenaarium (B)**: arvestatud on, et perioodil 2015–2017 paikkonnas toimunud vanuseliselt diferentseeritud rändekäitumine jätkub prognoosiperioodi lõpuni. Sündimuse aluseks on aastate 2013–2017 keskmine summaarne sündimuskordaja paikkonnas, mis jääb samale tasemele terveks prognoosiperioodiks. Oodatav eluiga sünnimomendil jätkab viimasele kahele

kümnendile omast kasvu ja tõuseb aastaks 2040 meestel 79,4 ja naistel 85,2 eluaastani.

Rände-eeldustes on arvestatud viimase kolme aasta aastakeskmise rändesaldoga, kuna 2013. aasta oli mõjutatud tasuta ühistranspordi rakendamisest Tallinnas.

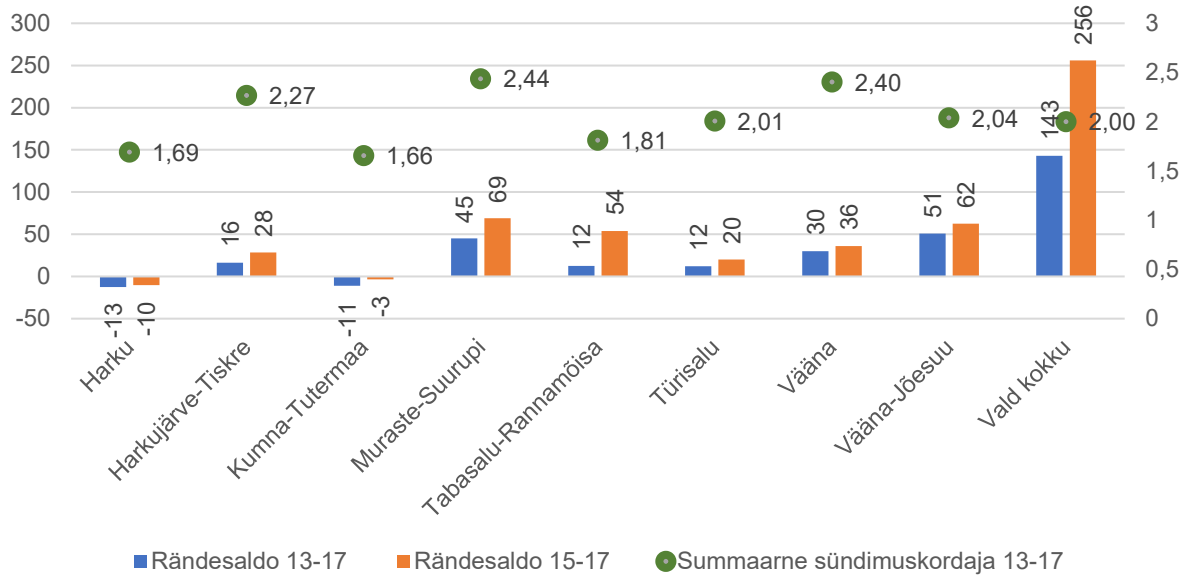

Joonis 6. Rahvastikuprognoosi sündimus- ja rände-eeldused

Paikkondade stsenaariumite liitmisel on saadud valla kogu rahvastiku prognoos.

Baas-stsenaariumi kohaselt suureneb Harku valla elanike arv perioodi lõpuks u 1000 elaniku võrra. Rände-stsenaariumi kohaselt on tõus märkimisväärselt suurem, elanikkonna arv ulatub sel juhul aastaks 2040 enam kui 21 tuhande elanikuni (vt Joonis 7).

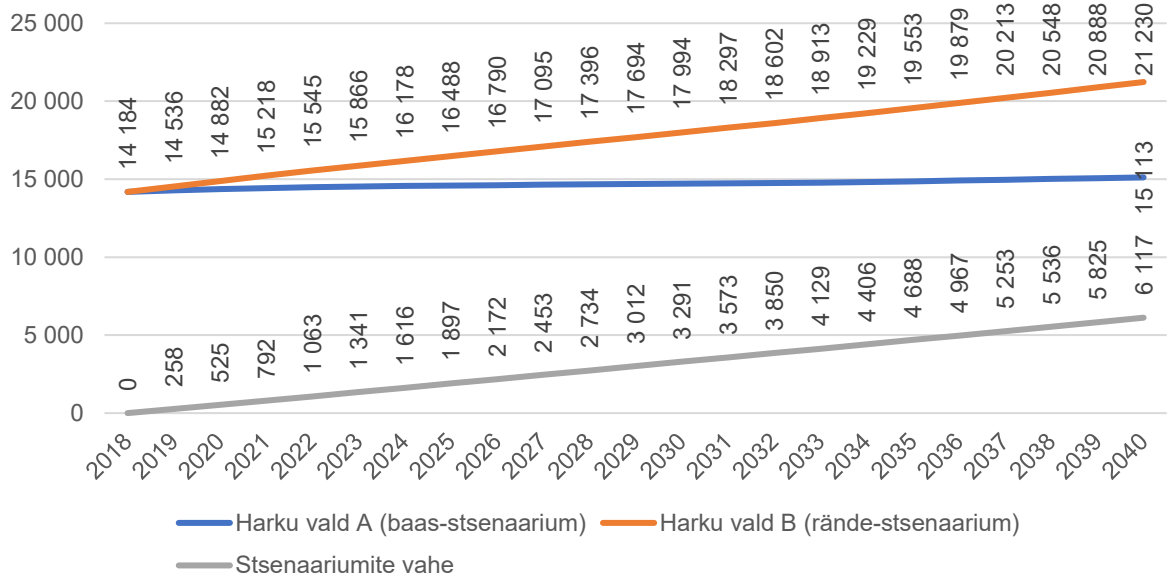

Joonis 7. Harku valla rahvastikuprognoos

Vanuseline koosseis muutub Harku vallas 2040. aastaks mõlema stsenaariumi puhul aga märkimisväärselt (vt Joonis 8 ja Joonis 9). Kõige kiiremini kasvavaks grupiks on elanikud vanuses 65+. Baas-stsenaariumi korral on ette näha selle kahe-, rände-stsenaariumi puhul aga isegi ligi kolmekordistumist (praeguselt 1500-lt inimeselt enam kui 4000-ni).

Põhikooliealiste (vanuserühm 7–15) arvukuse osas on aga baas-stsenaariumi puhul aastaks 2040 ette näha ligi 40-protsendilist kukkumist. Rände-stsenaarium näitab küll võrreldes praeguse olukorraga tõusu, kuid võrreldes senise dünaamikaga (viimase viie aasta jooksul +39%) on see oluliselt väiksem – kasv ulatub 2040. aastaks 9 protsendini. Seejuures toimub kasv peamiselt järgneva 4–5 aasta jooksul, mil grupi arvukus suureneb u 2150-lt enam kui 2400-ni, edaspidi põhikooliealiste arv stabiliseerub.

Tööealiste (19–64) grupp jääb baas-stsenaariumi korral prognoosiperioodi lõpus praegusega võrreldavale tasemele, kuigi ületab vahepealsel perioodil 9000 inimese piiri. Arvestades aga pensioniealise grupi arvukuse kiiret kasvu, suureneb surve neile siiski märkimisväärselt. Rände-stsenaarium korral on ette näha tööealiste grupi kasvu ligi 3700 inimese võrra.

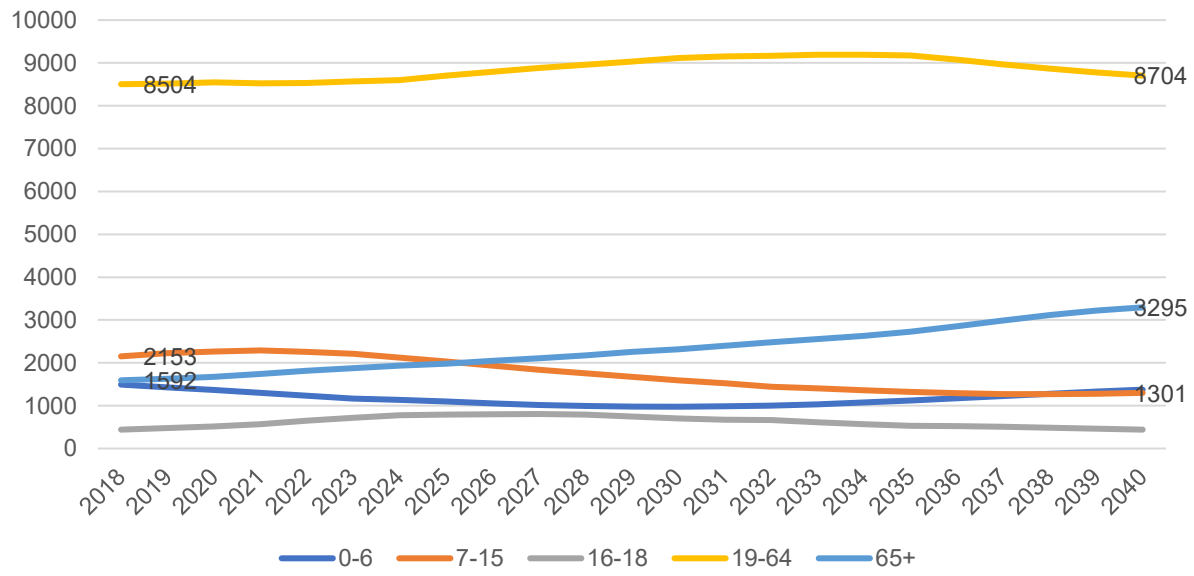

Joonis 8. Harku valla rahvastikuprognoos (baasstsenaarium)

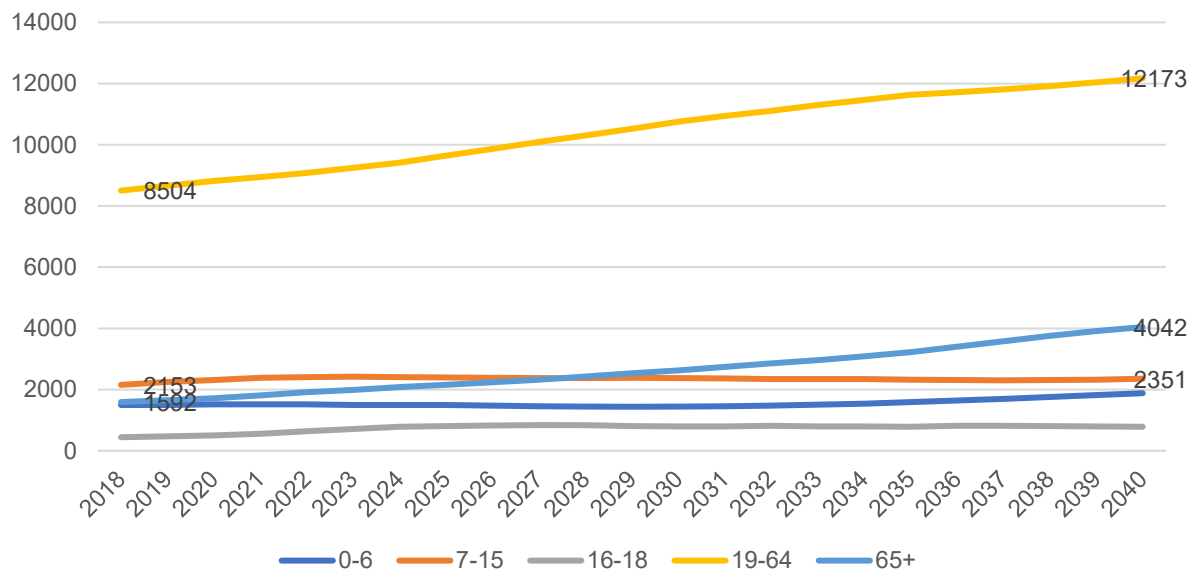

Joonis 9. Harku valla rahvastikuprognoos (rändestsenaarium)

Lisaks matemaatilisele rahvastikuprognoosile vaadeldi ka praeguseks kehtestatud ja realiseeritud detailplaneeringuid, mis annavad ülevaate, kuhu ja kui palju võiks potentsiaalselt elanikke lisanduda ehk teisisõnu, kuhu neil oleks teoreetiliselt võimalik elama asuda (vt Tabel 2). Leibkonna suuruseks on arvestatud keskmiselt 2,6 inimest.

Tabelist nähtub, et teoreetiliselt võiks planeeringute järgi Harku valda lisanduda ligikaudu 7500 elanikku. Suurim osa neist jaguneb 3 asustusüksuse (Harku alevik, Harkujärve ja Tiskre külad) vahel. Liites omavahel praeguse elanike arvu ja planeeringute järgi potentsiaalselt lisanduvate oma, on tulemuseks veidi üle 22 tuhande inimese. Jagades lisanduvate elanike arvu arengukava perioodiga (18 aastat), tähendaks see pisut enam kui 400 inimese lisandumist igal aastal.

Seega võib väita, et baasstsenaariumi rakendumine ei ole tõenäoline, pigem võib eeldada valla elanikkonna kasvu vastavalt rände-stsenaariumile.

Tabel 2. Potentsiaalselt lisanduda võivate elanike arv detailplaneeringute alusel (allikas: Harku Vallavalitsus)

Jrk nr	**Asustusüksus**	**Kehtestatud elamuühikute arv**	**Realiseeritud elamuühikute arv**	**Realiseerimata elamuühikute arv**	**Potentsiaalselt lisanduvaid elanikke**
1	Adra küla	26	17	9	23
2	Harku alevik	526	65	461	1199
3	Harkujärve küla	597	177	420	1092
4	Humala küla	1	0	1	3
5	Ilmandu küla	88	81	7	18
6	Kumna küla	4	6	-2	-5
7	Kütke küla	21	10	11	29

8	Laabi küla	0	0	0	0
9	Liikva küla	278	105	173	450
10	Meriküla	35	46	-11	-29
11	Muraste küla	589	522	67	174
12	Naage küla	15	12	3	8
13	Rannamõisa küla	229	161	68	177
14	Suurupi küla	228	159	69	179
15	Sõrve küla	51	44	7	18
16	Tabasalu alevik	950	758	192	499
17	Tiskre küla	1605	382	1223	3180
18	Tutermaa küla	11	9	2	5
19	Türisalu küla	21	14	7	18
20	Vahi küla	78	32	46	120
21	Vaila küla	22	16	6	16
22	Viti küla	26	31	-5	-13
23	Vääna küla	78	21	57	148
24	Vääna-Jõesuu küla	200	149	51	133
	Kokku	**5679**	**2817**	**2862**	**7441**

Kokkuvõtteks, on selge, et Harku valla elanike arv järgnevatel aastatel kasvab. Samas muutub aga ka soolis-vanuseline koosseis: väheneb lasteaiaealiste hulk ja väga märkimisväärselt kasvab pensioniealiste oma, mis tähendab üha suurenevat vajadust sellele vanusegrupile mõeldud teenuste arendamise järele. Lasteaiakohtade puudust tõenäoliselt ei teki, küll aga võib üldisi trende arvesse võttes olla vajadus väikerühmade järele. Arvestades kinnisvaraarenduse survet Tallinnaga piirnevatele aladele (Tiskre, Harkujärve), võib aga kõne alla tulla täiendavate põhikoolikohtade vajadus selles piirkonnas. See aga sõltub suuresti arendajate plaanide realiseerumisest, mida pole võimalik ette ennustada.

2 Toimekeskkonna ülevaade

2.1 Valla juhtimine

Harku Vallavalitsus (vt Joonis 10) koosneb 18 hallatavast asutusest, sh 11 haridus- (1 üldhariduskool, 4 põhikooli ja 6 lasteaeda), 5 kultuuri- (3 raamatukogu, 1 huvikool ja 1 kultuurikeskus), 1 lastehoiuasutus ja 1 päevakeskus. 2018. aastal lisandus valla bilanssi endine Muraste Piirivalvekool (uue nimetusega Meriküla Õppe- ja Spordikeskus), kus asub täismõõtmetes spordisaal, õppeklassid, aula ja hostel-tüüpi majutus. 2018. aasta valmis uus Harkujärve lasteaed.

Konsolideerimisgruppi kuuluvad veel Strantum OÜ (kommunaalettevõte, mis lisaks vee- ja kanalisatsiooni ning kaugkütteteenuse osutamisele korraldab teede hooldust, haljastustöid ja haldab osasid valla asutusi, sh Tabasalu Spordikompleksi jms), Vääna Mõisakooli SA (Vääna Mõisakooli õpilaste õppetöövälise tegevuse korraldamine) ning Huvitegevuse ja Noorsootöö SA (korraldab noorsootööd, huvitegevust ja pikapäevarühmade tööd).

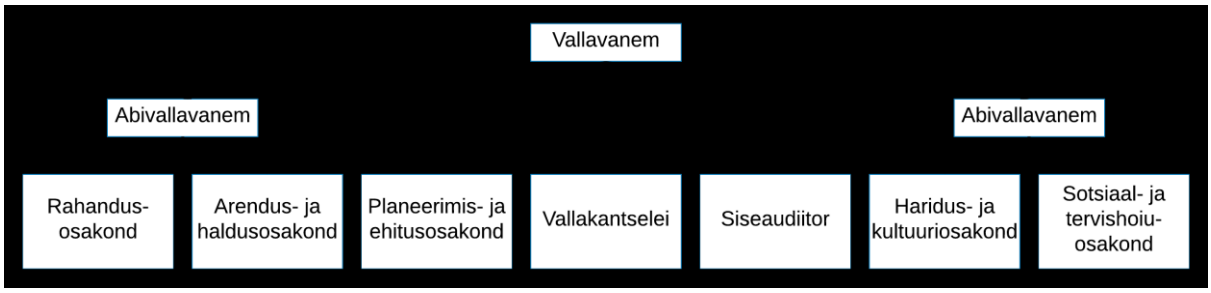

Joonis 10. Harku Vallavalitsuse struktuur

Harku valla 2018. aasta põhitegevuse tulud on veidi üle 23 miljoni euro, põhitegevuse kulud aga ligi 21 miljonit eurot. Prognoositav põhitegevuse tulem on 2,4 miljonit eurot (vt Tabel 3).

Tabel 3. Harku valla eelarve (allikas: Rahandusministeerium)

	2014	**2015**	**2016**	**2017**	**2018 (eelarve I kv põhjal)**
Põhitegevuse tulud	16 904 667	18 338 297	20 337 849	21 709 808	23 267 948
Põhitegevuse kulud	13 640 216	15 397 689	16 169 676	17 536 899	20 823 731
Põhitegevuse tulem	3 264 451	2 940 608	4 168 172	4 172 909	2 444 217
Netovõlakoormus eurodes	14 611 798	14 528 752	12 028 074	13 260 901	
Netovõlakoormus, %	86,44	79,23	59,14	61,08	

Kõige olulisem tuluallikas on üksikisiku tulumaks (72% kõikidest põhitegevuse tuludest), millele järgneb toetusfondi eraldis (vt Joonis 11). Ülejäänud tulud on märkimisväärselt väiksema osakaaluga.

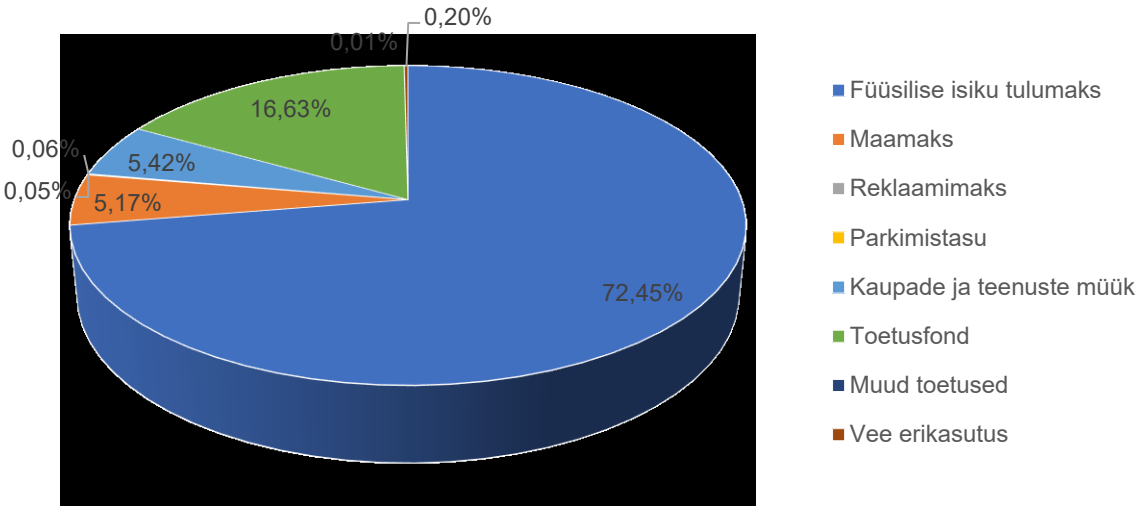

Joonis 11. Harku valla põhitegevuse tulude struktuur 2018 (allikas: Rahandusministeerium)

Üksikisiku tulumaksu laekumine elaniku kohta on iga-aastaselt kasvanud, nagu ka kõikides võrreldavates omavalitsustes ja maakonnas tervikuna (vt Joonis 12). Harku vallas on aga kasv olnud maakonna keskmisest 10% võrra madalam, jäädes samasse suurusjärku Viimsi vallaga. Samuti on tulumaksu laekumine elanikkonna kohta pea kõikides võrreldavates omavalitsustes ühesuurune.

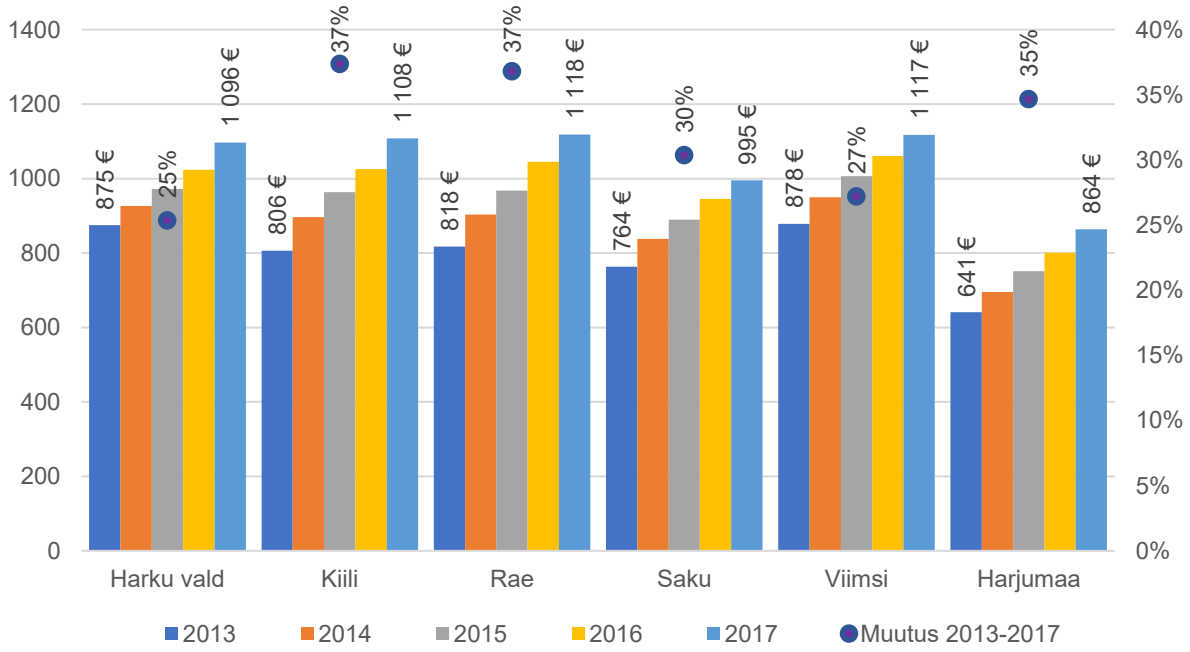

Joonis 12. Tulumaksu laekumine elaniku kohta (allikad: Rahandusministeerium, Rahvastikuregister)

Tööjõukulud moodustavad vallaeelarvest üle 10 (ligi pool), majandamiskulud üle 8 miljoni euro. Sihtotstarbelisteks toetusteks kulub veidi üle miljoni.

Harku vallal on 2018. aastal võlakohustusi ligi 19 miljoni euro eest, viimase laenu tagasimakse toimub 2037. aastal. Netovõlakoormus on viimastel aastatel olnud jätkuvalt kõrge. Vaba netovõlakoormust on arengukava koostamise ajal u 4 miljonit eurot, järgnevatel veelgi suurem.

Tegevusalade lõikes kulub enim raha haridusele (61%), sellele järgnevad sotsiaalne kaitse (ligi 7%) ning elamu- ja kommunaalmajandus (ligi 6%) (vt Joonis 13).

Eelarve planeeritud tulem on 2018. aastal -3,7 miljonit eurot.

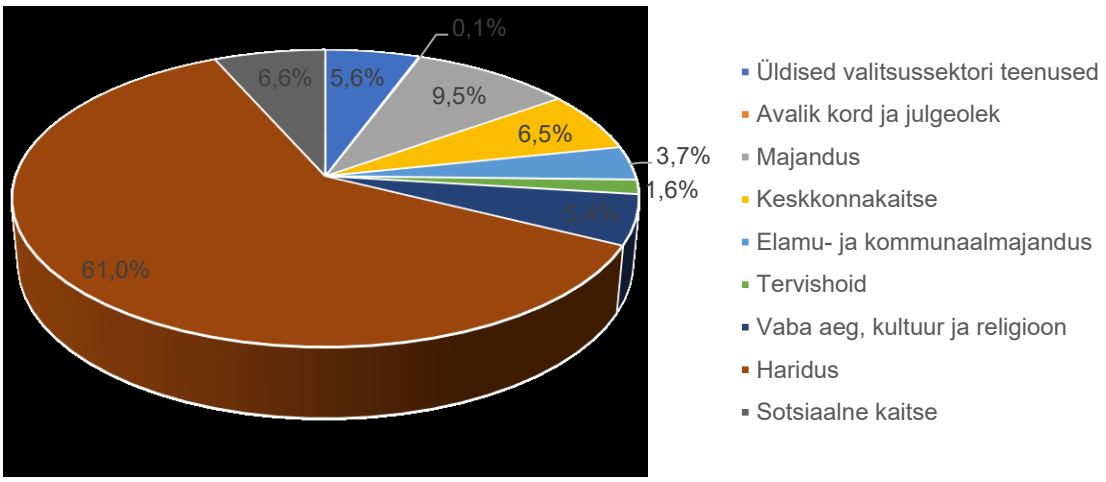

Joonis 13. Harku valla kulude jaotus tegevusalade järgi 2018 (allikas: Rahandusministeerium)

Kokkuvõtteks, valla tulubaas on aasta-aastalt kasvanud, kuid sama on toimunud ka kuludega. Üha suurenev elanike arv eeldab omavalitsuselt suuri kulutusi taristusse ja sotsiaalsesse infrastruktuuri, mis tähendab, et võlakoormus püsib järgnevatel aastatel jätkuvalt kõrge. Peamiseks väljakutseks on kavandatud investeeringute elluviimine.

Harku valla täpsem investeerimise strateegia ja võimekus kaalutakse läbi eelarvestrateegias.

2.2 Avalik kord ja turvalisus

Harku valla ja Päästekeskuse vahel on sõlmitud leping abitelefoni 1345 teenuse osutamiseks.

2017. aasta lõpu seisuga on Harku vallas 23 naabrivalve sektorit.

Harku valla ja Põhja Prefektuuri vahel on sõlmitud turvalisuse tagamiseks abipolitseinike kaasamise kokkulepe. Põhja Prefektuurile eraldati 2017. aastal rahalisi vahendeid abipolitseinike töö korraldamiseks, mis sihtotstarbeliselt kasutati treeninguteks ja alarmsõidukijuhtide koolituseks.

Paigaldatud on 13 valvekaamerat, millest 2017. aastal paigaldati Tabasalus Ranna tee mõlemasse otsa autonumbri eristusvõimega kaamerad. Valvekaamerate tehniline juhtimis-, jälgimis- ja salvestuskeskus on üle antud Politsei- ja Piirivalveametile.

Vabatahtliku päästetegevuse arendamiseks ja turvalisuse paremaks tagamiseks Harku vallas eraldatakse tegevustoetust MTÜle Harjumaa Päästeselts, MTÜle Vääna Vabatahtlik Tuletõrje Ühing ja MTÜle Tilgu Merepääste Selts.

Ka järgmistel aastatel on vajalik turvalisuse suurendamiseks paigaldada avalike objektide jälgimiseks kaameraid, samuti liikluskiiruse kontrolli all hoidmiseks kiiruse valvekaameraid.

2.3 Majandus

2.3.1 Energiamajandus

Kaugküttepiirkonnad on Harku vallas Tabasalu ja Harku alevikud ning Harkujärve ja Türisalu külad. Kõikide piirkondade jaoks on olemas vastavad arengukavad. Harkujärvel on senised süsteemid rajatud u 40 aastat tagasi, mis tähendab, et soojakaod on märkimisväärsed. 2017. aastal renoveeriti Harku alevikus amortiseerunud torustik ja 2018. aastal ehitati välja uus Harku katlamaja. Tabasalu piirkond on aga enamjaolt rekonstrueeritud.

Valla asutustest ja vallavalitsuse hallatavatest asutustest on kaugküttel Tabasalu Ühisgümnaasium, Tabasalu Lasteaed Tibutare, Harku vallamaja ja Harku Lasteaed ning lokaalsel küttel Teelahkme Lasteaed (gaas), Rannamõisa Lasteaed (gaas), Pangapealse Lasteaed (gaas), Alasniidu Lasteaed (gaas), Vääna Lasteaed-algkool (pellet), Harkujärve Põhikool (gaas), Vääna-Jõesuu Kool (maaküte) ja Muraste Kool (gaas).

Kokkuvõtteks, valdkonna peamine väljakutse on seotud energiatõhususe suurendamisega. Kõik uued hooned on kavandatud võimalikult energiasäästlikult, kuid vanade hoonete puhul (nii era kui ka avalikud) tuleb järjepidevalt nende energiatõhususe suurendamisega tegeleda.

2.3.2 Teed ja tänavavalgustus

Harku valla kõige olulisem transpordiühendus on riigi põhimaantee Tallinn-Paldiski. Lisaks on vallas mitmeid kõrvalmaanteid, millest tähtsaimaks on Tallinn-Rannamõisa-Kloogaranna maantee.

Harku valda läbivad järgmised riigimaanteed:

- Valingu-Jõgisoo;
- Järvekalda tee;
- Kumna tee;
- Harku-Rannamõisa;
- Kumna-Vääna;

- Viti metsavahi tee;
- Tallinn-Rannamõisa-Kloogaranna;
- Suurupi tee;
- Laagri-Harku;
- Kiia-Vääna-Viti;
- Vääna-Keila-Joa;
- Liikva-Rannamõisa;
- Tilgu tee.

Harku vallale kuuluvaid teid on kokku 217 km, millest 130 (60%) on kõvakattega (vt Joonis 14). Kohalike teede eest vastutab kommunaalettevõte OÜ Strantum. Teehoiu korraldamise aluseks on Harku valla tegevuskava.

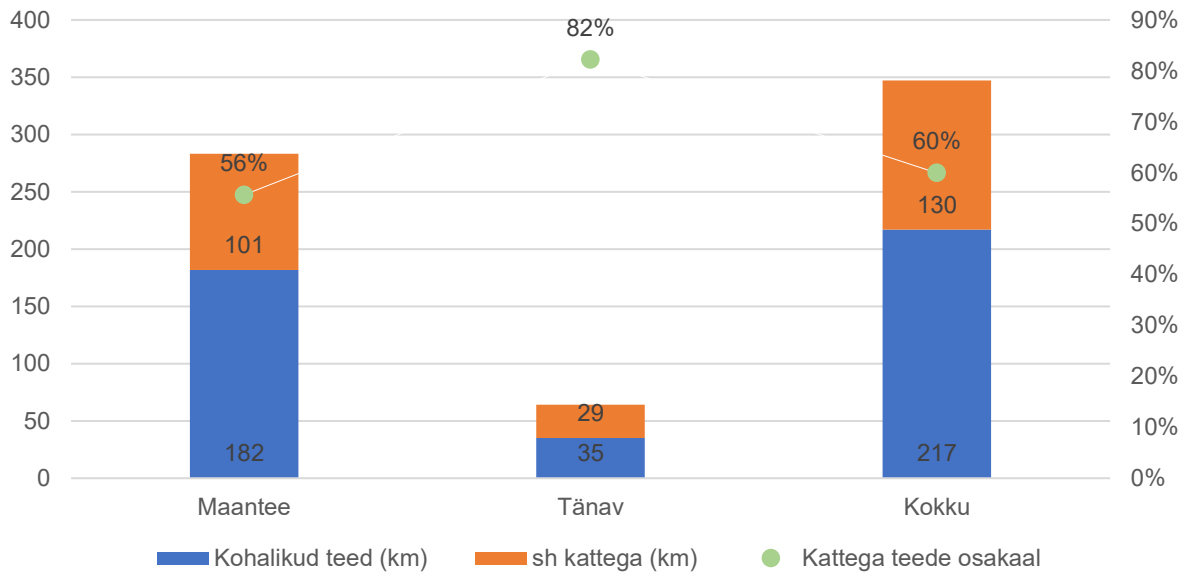

Joonis 14. Harku valla teed (allikas: Maanteeamet)

Aktiivselt on fondide toel arendatud kergliiklusteid, mida on ka valla elanikkonna hulgas läbiviidud küsitluse käigus väga sagedasti mainitud. Kõige olulisemaks kergliiklusteeks on Tallinn-Rannamõisa-Kloogaranna, mis on märgatavalt suurendanud ka liiklusohutust. Vallas on jalgteid kokku 13,5 km ja jalg-jalgrattateid 42,4 km.

Tiheasustusalad on valdavalt varustatud tänavavalgustusega, samuti on peamised kergteed valgustatud. Liinide kogupikkus on 171,5 km, valgustuspunkte on 5141, valgusteid 5272, millest LEDid on 264. Olemasolev võrk on aga mitmes kohas amortiseerunud ja vajab tänapäevastamist, sh energiasäästlikumaks muutmist (LED-tehnoloogia).

Kokkuvõtteks, Harku vallas on välja arenenud teede ja tänavate, sh kergliiklusteede võrgustik. Problemaatiline on väiksemate, sh erateede remont ja ligipääsetavus. Eraldi võib siinkohal välja tuua ligipääsu Meriküla Spordi- ja Õppekeskusele, mis 2018. aastast alates on valla omandis.

Samuti on probleemiks suur liiklustihedus ja transiit, mis läbib Tabasalu alevikku. Lahendamist vajavad mitmed Tallinn-Rannamõisa-Kloogaranna maantee ristmikud ja

Tabasalu aleviku sisene teelõik ning perspektiivis on tarvis lahendada Tabasalu ümbersõidu (Tabasalu-Juuliku) küsimus, et liiklust paremini hajutada. Tänavavalgustus vajab järjepidevalt tänapäevastamist.

2.3.3 Avalik ruum

Harku vald kuulub Tallinna linnapiirkonda, olles pealinnaga piirnevatel aladel tihedalt asustatud, kaugemal aga hõredamalt. Harku valda iseloomustab kõrge heakorrastatuse tase ja meeldiv elukeskkond, mis on ka üheks elanikkonna kiire kasvu põhjuseks. Muuhulgas toodi arengukava koostamise käigus toimunud aruteluseminaridel valla konkurentsieelisena kõige sagedamini välja head elu- ja looduskeskkonda.

Tiheasustusalad paiknevad enamjaolt Tabasalus, Murastes, Harkujärvel ja Tiskres. Mujal on asustus hõredam. Peamised tööstusalad on koondunud logistilistel põhjustel suuremate teede äärde, sh Tabasallu ja Tallinn-Paldiski mnt äärde.

Võrreldes Harku valla maakasutust Eesti ja Harjumaaga, on võimalik täheldada kõrgemat loodusliku rohumaa ja muu maa, sh ehitiste aluse maa osakaalu (vt Joonis 15).

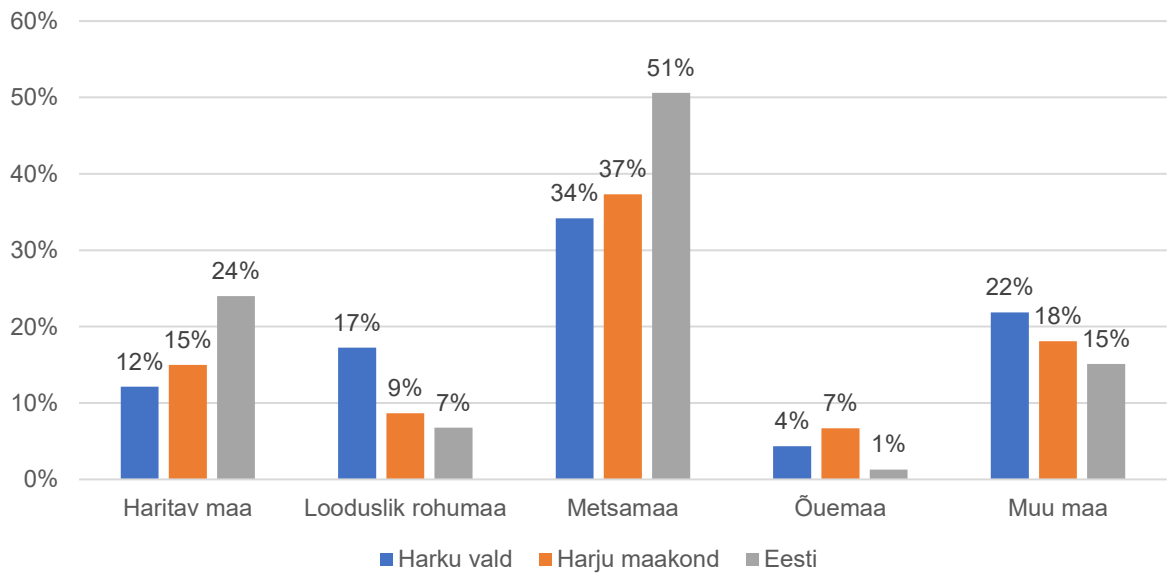

Joonis 15. Harku valla maakasutus (allikas: Maa-amet)

Maa jaotus sihtotstarbe järgi näitab keskmisest kõrgemat elamumaa osakaalu (vt Joonis 16). Vähem on aga maatulundusmaad, mis on Harku profiili arvestades ka ootuspärane.

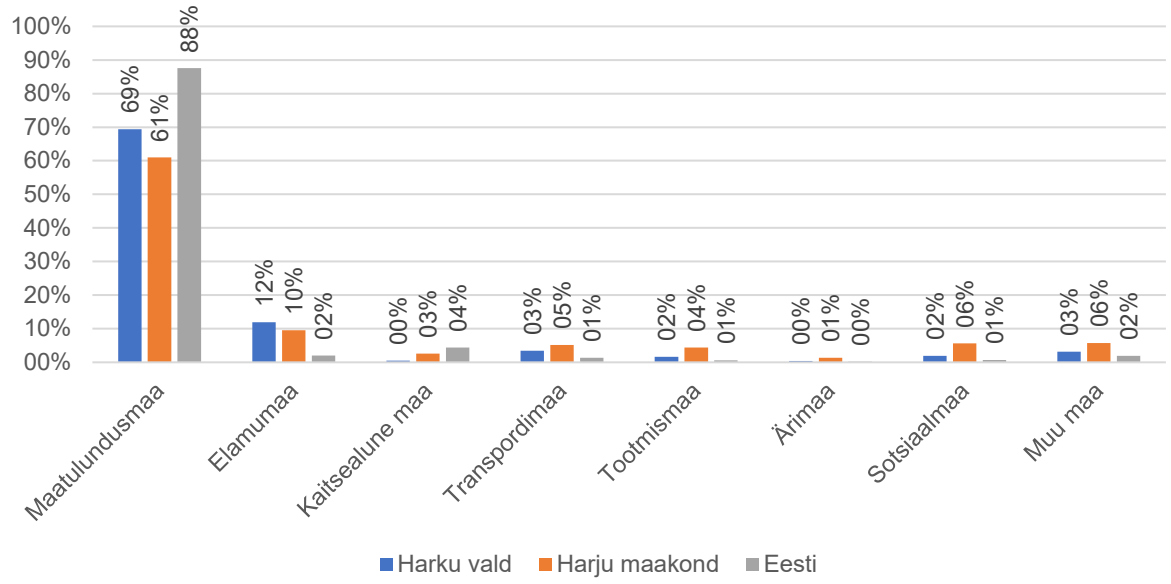

Joonis 16. Harku valla maade jaotus sihtotstarbe järgi (allikas: Maa-amet)

Harku valla üldplaneering on kehtestatud 2013. aastal, millega on kokku lepitud ruumilise arengu suundades. Üldplaneeringuga soovitakse tagada ruumilise arengu eeldused vallale tervikuna, pöörates seejuures eritähelepanu äärealadele. Rannikupiirkondades nähakse ette arengusurve piiramist, samuti on planeeringuga reserveeritud rohealad. Eraldi tähelepanu on pälvinud Tabasalu kui valla keskasula arengu tagamine.

Planeeringute haldamiseks on vallas välja arendatud veebipõhine GIS-rakendus (ArcGIS), mis muudab geoinfo hõlpsasti kõikidele kättesaadavaks. Rakendus on kasutajate poolt pälvinud positiivse tagasiside.

Harku valda iseloomustab keskmisest kõrgem surve kinnisvaraarendusele. 2017. aastal algatati 17 detailplaneeringut, kehtestatuid oli samuti 17. Ehituslube anti välja 328, kasutuslube 158.

Seminaride käigus toodi osalejate poolt sageli välja vajadus 22 km pikkuse rannajoone senisest suurem avamine, et tagada parem pääs mere äärde. Samuti on vajalik endiste karjäärialade (nt. Harku karjäär) rekultiveerimine ja ümberkujundamine virgestus-aladeks.

Kokkuvõtteks, peamised avaliku ruumiga seonduvad väljakutsed on tasakaalustatud arengu tagamine aktiivse kinnisvaraarenduse tingimustes, valla keskuse väljaarendamine, rohevõrgustiku kui hea looduskeskkonna alustala säilitamine, vanade karjäärialade rekultiveerimine ja rannaala avamine.

2.3.4 Ühistransport

Kohaliku omavalitsuse ülesanne ühistranspordi valdkonnas on tagada õpilaste vallasisene transport kodu ja kooli vahel. Õpilaste teenindamist korraldatakse 2018. aastal sisse viidud muudatustega „Õpilastele sõidusoodustuse andmise korra“ alusel,

mille kohaselt saavad põhi- ja keskharidust ning tasemeõppes kutseharidust omandavad õpilased kooli ja koju sõitmiseks kasutada nii valla siseliinidel kui ka avalikel maakonnaliinidel tasuta ühistransporti.

2017. aasta lõpuks oli õigus soodustusega sõiduõiguskaardile 1220 õpilasel, sh 156 tasuta sõiduõigust vastavalt määruses sätestatud korrale.

Harku valla partneriks õpilasteveo korraldamisel on MTÜ Põhja-Eesti Ühistranspordikeskus. Tutermaa küla õpilasi teenindab osaliselt Eesti Liinirongid AS.

Harku valda teenindab 23 bussiliini, teenuse osutaja on ATKO liinid AS. Ühendus Tallinnaga on hea, küll aga on puudujääke paikkondade omavahelises ühenduses. Enamasti kasutavad elanikud liiklemiseks isiklikke sõiduvahendeid.

Seoses riigigümnaasiumi avamisega muutub lähiaastatel aktuaalselt Tallinna bussiliini nr 4 pikendamine Tabasaluni.

Põhja-Eesti Ühistranspordikeskuse organiseeritud liinidel toimib elektrooniline piletisüsteem kogu Harjumaal ja see on ühendatud ka Tallinna elektroonse piletisüsteemiga, mis võimaldab peale pileti müügi automatiseerimise teostada ka bussiliinide kasutustiheduse jooksvat jälgimist. See on omakorda liinivõrgu optimeerimise ja teenuse kättesaadavuse parendamise aluseks. Harjumaa, sealhulgas ka Harku vald, on jagatud vastavalt kaugusele Tallinnast erinevateks piletihinna tsoonideks.

Kokkuvõtteks, liinivõrk on üldjoontes toimiv, seoses riigigümnaasiumi rajamisega tuleb parandada ühendust Tallinna ja Tabasalu vahel. Samuti vajavad bussiootekojad osaliselt remonti ja tarvis on rajada ka uusi. Elanikkonna küsitlusest ilmnes vajadus paigaldada peatustesse ka jalgrattahoidlaid.

2.4 Keskkonnakaitse

2.4.1 Looduskeskkond

Harku valda iseloomustab kaunis loodus, mis on teinud vallast soositud elu- ja puhkepaiga, kus kevadest sügiseni on elanike arv tänu suvitajatele pea neljakordne.

Loodus pakub kauneid vaateid esmajoones mere ääres, kus 22 km pikkusest merepiirist on suurem osa kuni 30 m kõrgune pankrannik. Pankranniku ilusaimad vaated avanevad Tabasalu looduspargis ja Türisalu panga vaateplatvormilt. Kauneim liivarand asub Vääna-Jõesuus, rannamõnusid saab nautida ka Suurupi, Tilgu või Tabasalu randades.

Valda läbib kaks jõge – suurem neist on osaliselt valla läänepiiriks olev Keila jõgi (kogupikkus 122 km) ning Vääna jõgi (kogupikkus 65,6 km). Vallas on ka üks järv – Tõlinõmme järv (5,9 ha) ning mitmed sood ja rabad – Tabasalu, Ilmandu, Vääna, Tõlinõmme, Muraste, Karjaküla, Harku.

Harku vallas on kokku 172 mälestist, sh 56 ehitismälestist, 1 ajaloomälestis, 18 kunstimälestist ja 97 arheoloogiamälestist.

Vallas on mitmeid looduskaitse objekte (vt Tabel 4). Pindalalt suurima osa hõlmavad mitmesugused hoiualad. Arengukava koostamise ajal oli kõne all ka Sõrve looduskaitseala moodustamine.

Tabel 4. Looduskaitse objektid Harku vallas (allikas: Keskkonnaregister)

Liik	**Arv**	**Pindala kokku (ha)**
Hoiuala	4	37 078
Kaitsealune park	5	48
Kaitsealuse liigi leiukoht	219	0
Kaitsealuse liigi püsielupaik	9	218
Looduskaitseala	2	333
Maastikukaitseala	5	986
Pinnavorm	1	0
Puistu	1	8
Puu ja puudegrupid	1	0
Rändrahn ja kivikülv	1	0

Kaitstavad loodusobjektid on järgmised:

- Kaitsealad: Muraste looduskaitseala, Suurupi looduskaitseala, Naage maastikukaitseala, Rannamõisa maastikukaitseala, Türisalu maastikukaitseala ja Vääna maastikukaitseala;
- Natura 2000 alad: Pakri hoiuala, Vääna hoiuala, Muraste loodusala, Naage loodusala, Ninamaa loodusala, Rannamõisa loodusala, Türisalu loodusala ja Vääna jõgi, Suurupi loodusala;
- Kaitsealused pargid: Harku mõisa park, Kumna mõisa park, Muraste mõisa park, Viti mõisa park, Vääna mõisapark;
- Püsielupaigad: Sõrve merikotka püsielupaik, Vatsal merikotka püsielupaik, Sõrvemetsa käpaliste püsielupaik, Tugamanni kanakulli püsielupaik, Vatsla kanakulli püsielupaik, Vääna kanakulli püsielupaik, Vääna-Jõesuu lehtkobartoriku püsielupaik, Vääna-Viti nahkhiirte püsielupaik;
- Muud kaitsealused objektid: Pilladu tamm, Rabakivi tamm, Valingu tammik, Taru hiidrahn ja Taari hiidrahn, Tilgu koopad ja kivikülv.

Harku vallale kuuluvate haljasalade hooldust teostatakse valla ettevõtte OÜ Strantum poolt üle kogu valla. Samuti hooldatakse Türisalu panka ja Muraste vaateplatvormi ning suveperioodil Vääna-Jõesuu, Suurupi, Tilgu ja Tabasalu randa.

Reoveekogumisalasid on kokku 7, paikseid õhusaaste allikaid on 28 (vt

Tabel 5).

Tabel 5. Paiksed õhusaasteallikad Harku vallas (allikas: Keskkonnaregister)

Liik	Arv
Põllumajandus	6
Tööstusettevõte	8
Tankla	7
Katlamaja	7

Maavaradest leidub Harku vallas lubjakivi ja turvast. Praegu toimub turba tootmine Vääna turbatootmisalal, kus AS-ile Farve on väljastatud maavara kaevandamise luba kehtivusajaga kuni 28.06.2019. Turbamaardlad asuvad veel Muraste külas, kus on kohaliku tähtsusega Muraste aktiivne tarbevaru ja Harku alevikus, kus Harku metsas asub kohaliku tähtsusega Harku aktiivne reservvaru.

Harku lubjakivimaardla on Harku valla territooriumil suuremas osas ammendunud ja alles olevale varule ei ole kaevandamisluba väljastatud. Ammendatud Harku lubjakivimaardla on rekultiveerimata ja seega on tegemist praktiliselt sihtotstarbeta, looduslikult rikutud maa-alaga. Lubjakivi maardlaid asub veel Laabi külas, Rannamõisa külas, Liikva külas, Muraste ja Ilmandu külas. Rannamõisa külas asuva maardla uurimiseks on taotletud maavara uuringulubasid, mida Harku Vallavolikogu ei ole kooskõlastanud.

Kokkuvõtteks, Harku vald on kauni looduskeskkonnaga omavalitsus. Peamine väljakutse on seotud rohevõrgustike säilitamise ja arendamisega, pannes vastu kinnisvaraarendajate survele. Eraldi teema on Sõrve looduskaitseala moodustamine.

2.4.2 Jäätmemajandus

Harku vallas teostab korraldatud jäätmevedu ajavahemikul 1.12.2016 kuni 30.11.2021 AS Eesti Keskkonnateenused. Jäätmekäitluse arengusuunad on määratletud Lääne-Harjumaa jäätmekavas. Peamised eesmärgid on jäätmete hulga nende ohtlikkuse vähendamine ning taaskasutuse suurendamine.

2018. a jaanuari kuu seisuga on korraldatud jäätmeveoga hõlmatud 7942 kinnistut. Korraldatud jäätmeveost on vabastatud 181 kinnistut, kus ei elata ja kinnistut ei kasutata. Samuti on vallas mitmeid suvituspiirkondi, kus kinnistutel on määratud perioodi jäätmeveost vabastus. Korraldatud jäätmeveo raames koguti Harku vallast 3307 tonni segaolmejäätmeid, 86 tonni paberit ja pappi, 98 tonni biolagunevaid köögi- ja sööklajäätmeid ja 32 tonni suurjäätmeid. Uute teenustena oli korraldatud jäätmeveo sees segapakendite kogumine, mida koguti 2017. a 86 tonni ning aia- ja haljastusjäätmete kogumine, mida koguti aasta jooksul 53 tonni.

Harku valla jäätmejaama operaator oli kuni 15.02.2017 AS Epler & Lorenz, alates 16.02.2017 AS Eesti Keskkonnateenused. 2017. aasta jooksul võeti jäätmejaamas vastu 859,1 tonni jäätmeid, sealhulgas ohtlikke jäätmeid 27,6 tonni ja elektroonikajäätmeid 67,8 tonni.

Kokkuvõtteks, peamine teema jäätmemajanduse valdkonnas on elanike keskkonnateadlikkuse suurendamine jäätmete liigiti sortimiseks ning elanikele olmejäätmete veo tõrgeteta tagamine.

2.4.3 Heitveekäitlus

Ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni eest vastutab Tabasalu-Rannamõisa, Muraste, Kumna-Tutermaa, Vääna, Vääna-Jõesuu, Suurupi vee-ettevõtja tegevuspiirkondades valla kommunaalettevõte OÜ Strantum, Harku alevikus ja Harkujärve-Tiskre piirkondades AS Tallinna Vesi, Türisalus AS Lahevesi ning Jõe-Loo ja Otsa-Mikko vee-ettevõtja tegevuspiirkondades OÜ Targovara.

Reoveekogumisalad on määratud Vääna-Jõesuus, Väänas, Türisalus, Tutermaal, Murastes ja Kumnas. Eraldi ala moodustab Tallinna lähiümbrus, sh Harku ja Tabasalu alevikud, Rannamõisa ja Ilmandu.

Harku vallas on kokku registreeritud üle 850 puurkaevu või muu lokaalse lahenduse. Vald osaleb hajaasustuse programmis. Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2016-2027 lühiajalise programmi alusel on ette nähtud rekonstrueerida ja välja ehitada Tabasalu ja Rannamõisa, Muraste, Türisalu, Vääna, Kumna ja Tutermaa piirkondade ühisveevärk ja -kanalisatsioon. 2017. a jätkati eelmainitud piirkondade veemajandusprojektide elluviimisega.

Kokkuvõtteks, peamised veemajandusega seonduvad väljakutsed hõlmavad süsteemide järjepidavat uuendamist. Elanikkonna küsitlusest ilmnes kõige teravam vajadus Türisalu külas.

2.5 Vaba aeg, kultuur ja religioon

2.5.1 Külaliikumine, kultuur, sport ja noorsootöö

Harku vallas on aktiivne külaliikumine, eri piirkondades tegutsevad mitmed külaseltsid. Aktiivsemad neist on:

1. Adra Külaselts MTÜ
2. Alasniidu Selts MTÜ
3. Kasevälja Küla Selts MTÜ
4. Kumna Küla Selts MTÜ
5. Külade Edendamise Selts MTÜ
6. Muraste Külaselts MTÜ
7. Põlis-Naage Külaselts MTÜ
8. Suurupi Selts MTÜ
9. Tutermaa Külaselts MTÜ
10. Tuulepesa Külaselts MTÜ
11. Türisalu Külaselts MTÜ
12. Vääna Jõesuu Külaselts MTÜ
13. Vääna Selts MTÜ

Mitmed külaseltsid on koostanud ka oma piirkonna arengukava. Vastavate arengukavade koostamise toetamiseks on vald koostanud dokumendi „Harku valla kandi- ja külapõhiste arengukavade koostamise soovitused“.

Vallas leiab pidevalt aset erineval tasemel kultuurisündmusi. Muusikalist haridust on võimalik saada Tabasalu Muusikakoolist. Lisaks tegutsevad aktiivselt koorid, puhkpilliorkestr ning mitu rahvatantsurühma. Vallas tegutseb 4 kogukonnakeskust, mis on tihtipeale kultuuriürituste toimumiskohaks. Neist valla hallata on Kumna Kultuuriait. Teisi kogukonnakeskusi (Vääna seltsimaja, Muraste kogukonnakeskus ja Vääna-Jõesuu kogukonnakeskus) majandavad vastava piirkonna külaseltsid. Keskustes korraldatakse nii kultuuriüritusi kui ka muid kogukonna jaoks olulisi sündmusi.

Harku vallas on **kolm raamatukogu:**

1. Harku Raamatukogu
2. Tabasalu Raamatukogu
3. Vääna Raamatukogu

Kultuurielu rikastavad ka Harku valla **kaks kirikut:**

1. Rannamõisa kirik
2. Harkujärve kirik

Eesti spordiregistri andmetel on Harku vallas kokku **18 erinevat spordiobjekti.** Mitmekülgseid võimalusi sportimiseks pakub Tabasalu Spordikompleks, kus on olemas ujula, pallisaal, sulgpalli- ja aeroobikasaal, idamaine saal, jõusaal, lauatennisesaal, squashisaalid, kaljuronimissein ja kõrgseiklusrada. Vallas tegutseb üle tosina spordiklubi, kus saab tegeleda nii individuaal- kui ka meeskonnaaladega. Spordiklubide tegevust toetatakse läbi pearaha süsteemi. Valla poolt toetatakse nii noortesporti kui täiskasvanute sporditegevust.

Lisaks on seoses Meriküla õppe- ja spordikompleksi liikumisega valla bilanssi lisandunud juurde täismõõtmetes spordisaal ja aula.

Noorsootööalast tegevust Harku vallas koordineerib valla poolt asutatud Huvitegevuse ja Noorsootöö Sihtasutus. Vallas tegutseb kaks noortekeskust, Tabasalu ja Harkujärve Noortekeskus ning Vääna-Jõesuu Noortetuba. Avatud noortekeskuse põhimõttel toimib ka Kumna Kultuuriait ja kolmanda sektori esindajatena MTÜ Vääna Selts ja MTÜ Muraste Külaselts.

Alates 2017. aastast on vallas moodustatud ka noortevolikogu, mille eesmärgiks on esindada noorte huvisid, rääkida kaasa valla noorsootöö korralduslikes küsimustes, tutvustada noortele demokraatia põhimõtteid, julgustada noorte kodanikualgatust ning kaasata noori kohaliku elu korraldamist puudutavatesse otsustusprotsessidesse.

Kokkuvõtteks, kultuurielu on Harku vallas aktiivne, elanikel on mitmekesised võimalused vaba aja veetmiseks. Küll aga tuntakse puudust vähemalt 500 kohaga kultuurimajast, siinkohal on oodatud ka erasektori panus multifunktsionaalse vabaajakeskuse rajamiseks. Probleemi leevendab Meriküla õppe- ja spordikompleks, kus asub 400-kohaline saal. Samuti kavandatakse seoses riigigümnaasiumiga Tabasalu hariduslinnakusse multifunktsionaalset saali. Omaette küsimus on sündmuste külastatavus, millesse saavad eeskätt panustada külakogukonnad ja kultuurikollektiivid.

Lisaks vajab külades sporditaristu järjepidevat arendamist. Samuti tuleb kaaluda objektide haldamise optimeerimist, sh näiteks raamatukogude viimist ühtse juhtimise alla.

2.5.2 Huviharidus ja -tegevus

Huviharidust pakub Harku vallas Tabasalu Muusikakool, mis tegutseb samas hoones Tabasalu Ühisgümnaasiumiga. 2017/2018 õppeaastal on koolis avatud 20 EHIS-es kinnitatud õppekava muusika ja kunsti suunal, millel õpib kokku 163 õpilast. Õpilaste arv on viimase viie aasta jooksul pisut kasvanud (4%). Koolis on avatud järgmised osakonnad: pilliõpetusosakond ehk süvaõpe; üldkultuuriline ehk huviõpe ja pärimusmuusika.

Eesmärgiga toetada laste arengut läbi huvihariduse ning pakkuda Harku valla lastele ja noortele paremaid võimalusi huvitegevuses osalemiseks on loodud Harku valla huvikool, mis on valla poolt asutatud Huvitegevuse ja Noorsootöö SA allüksus. Harku valla huvikool korraldab Harku vallas huviringe nii lasteaedade- kui ka koolide õpilastele, samuti täiskasvanutele. Huvikool on mõeldud eelkõige Harku valla lastele ja noortele huvitegevuse pakkumiseks, teistest valdadest võetakse huviringidesse osalejaid vabade kohtade olemasolul.

Harku vallas tegutseb ka mitmeid erahuvikoole ning lisaks pakuvad huvitegevust kõik valla koolid. Noorte huvihariduse ja huvitegevuse kättesaadavuse ja mitmekesisuse parandamiseks on Harku vallavolikogu 2018. aastaks kinnitanud Harku valla huvihariduse ja huvitegevuse kava.

Kokkuvõtteks, huviharidust ja -tegevust pakuvad Harku vallas mitmed asutused. Peamised väljakutsed on seotud õpilaste arvu kasvu ja ruumipuudusega. Muusikakool tegutseb liiga kitsastes tingimustes, samuti on täiendav ruumivajadus huvikoolil. Esialgse kava kohaselt on see plaanis lahendada Tabasalu hariduslinnaku baasil, kuid see otsus sõltub paljuski otsustest haridusvaldkonnas. Samuti avab täiendavad võimalused riigilt 2018. aastal omandatud endise Muraste Piirivalve kooli kompleks Merikülas, kus on enam kui 14 000 m^2 pinda, sh täismõõtmetes spordisaal ja 400-kohaline aula, mille kasutamine vajab põhjalikku läbimõtlemist.

2.6 Haridus

2.6.1 Alusharidus

2017/2018 õppeaastal tegutseb Harku vallas seitse alusharidust pakkuvat asutust: Alasniidu Lastead, Harku Lasteaed, Pangapealse Lasteaed, Rannamõisa Lasteaed, Tabasalu Lasteaed Tibutare, Tabasalu Teelahkme Lasteaed ja Vääna Mõisakool. Viimase näol on tegemist lasteaed-põhikool tüüpi õppeasutusega. Alasniidu Lasteaed tegutseb kahes erinevas hoones: peahoone asub Tiskre külas ja filiaal Harkujärve külas. Lisaks pakub Tabasalu alevikus lapsehoiuteenust 2-3 aastastele lastele Harku vallavalitsuse hallatav asutus Tabasalu Lastehoid. Kuna lastehoid ei ole haridusasutus, ei toimu seal ka õppekava alusel õppetööd.

2017/2018 õppeaastal on valla alusharidusasutustes moodustatud 40 rühma, kus õpib kokku 826 last (vt Joonis 17).

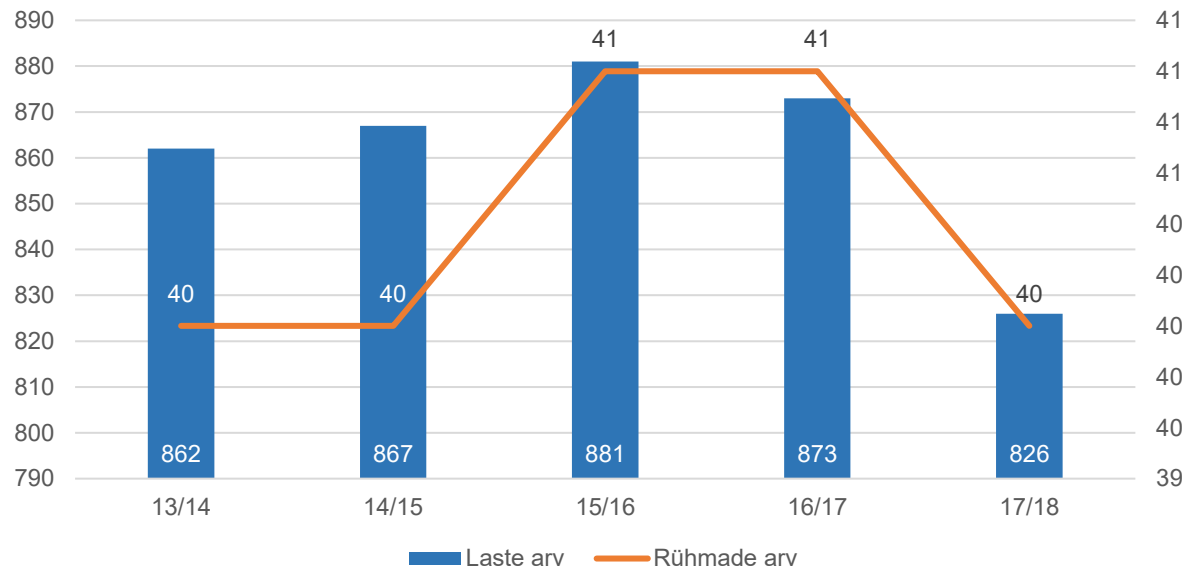

Joonis 17. Laste ja rühmade arv Harku vallas (allikas: Haridussilm)

Kõige suurem on laste arv 8-rühmalistes Tabasalu Tibutare Lasteaias (168) ja Alasniidu Lasteaias (162). Rannamõisa, Pangapealse ja Harku lasteaedades tegutseb kõigis 6 rühma ning laste arv jääb vahemikku 108–137. Pisut väiksema on 4 rühmaga Tabasalu Teelahkme lasteaed (94) ning Vääna Mõiskooli kahes rühmas käib kokku 28 last. Laste arv on viimase viie õppeaasta jooksul langenud valla lasteaedades kokku 4%. Kõige suurem on langus olnud Pangapealse Lasteaias (10%) (suletud ajutine rühm) ja Harku Lasteaias (9%).

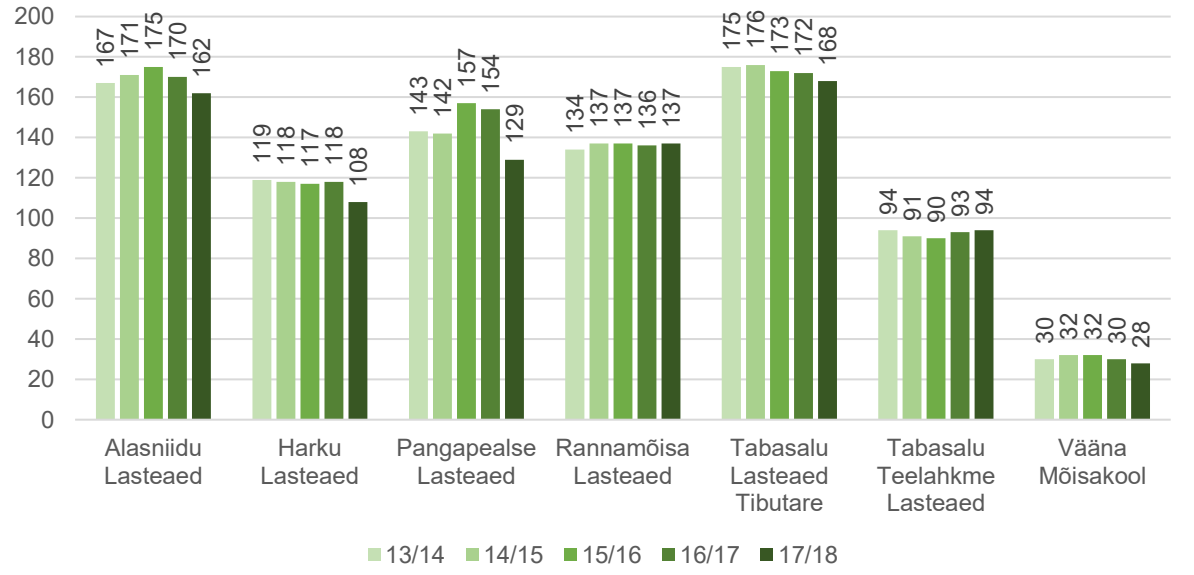

Joonis 18. Lasteaias käivate laste arv õppeaastatel 2013/2014 – 2017/2018 (allikas: Haridussilm)

Nõudlus lasteaiakohtade järgi on suur valla keskuses Tabasalu alevikus, samuti Rannamõisa külas, Tiskre külas ja Harkujärve külas. Seal asuvates lasteaedades vabu lasteaiakohti ei ole. Harku Lasteaias Harku alevikus ja Muraste külas asuvas Pangapealse Lasteaias on üksikuid vabu kohti.

2017/2018 õppeaastal käib Harku valla lasteaedades teistest omavalitsustest kokku 23 last, mis moodustab 2,8% lasteaias õppivatest lastest. Põhiliselt on need Tallinna linna lapsed (14 last). Lasteaedade lõikes on teiste omavalitsuste laste osakaal suurim Harku Lasteaias ja Tabasalu Teelahkme Lasteaias (6,5%). Neid Harku valla lapsi, kes omandavad alusharidust väljaspool koduvalda, on 2017/2018 õppeaastal kokku 90. Valdav osa neist (69 last) käib lasteaias Tallinnas. Viimastel aastatel on teistes omavalitsustes õppivate Harku valla laste arv vähenenud (21% võrreldes õppeaastaga 2015/2016).

Harku valla alusharidusasutustes on kokku palgal 5 tugispetsialisti: 2 eripedagoogi ja 3 logopeedi. Eripedagoog töötab Alasniidu Lasteaias ja Rannamõisa Lasteaias ning logopeedid Harku, Pangapealse ja Tabasalu Tibutare lasteaedades.

Lasteaiad on renoveeritud ja heas korras.

Kokkuvõtteks, võrreldes eelmise õppeaastaga on lasteaias käivate laste arv vähenenud, mis on rahvastikupüramiidi vaadates ka mõnevõrra ootuspärane – sünnitusikka on jõudmas väikesearvulisem põlvkond. See tähendab, et üldjoontes vallas kohtade puudust ei ole. Samas on üldisi trende vaadates tõenäoline, et suureneb vajadus erivajadustega laste rühmade järele. Samuti võib olukorda märkimisväärselt muuta elamuarendus, mis toimub peaasjalikult Tallinnaga piirnevatel aladel.

2.6.2 Üldharidus

Harku vallas tegutseb 2017/2018 õppeaastal kokku viis munitsipaalkooli: Harkujärve Põhikool, Muraste Kool, Tabasalu Ühisgümnaasium, Vääna-Jõesuu Kool ja Vääna Mõisakool. Gümnaasiumiharidust on võimalik omandada Tabasalu Ühisgümnaasiumis. Teistes valla koolides toimub õppetöö I ja II kooliastmel.

2017/2018 õppeaastal õpib Harku valla koolides kokku 1700 õpilast (vt Joonis 19). Kõige enam on õpilasi Tabasalu Ühisgümnaasiumis (971). Keskmise suurusega koolid on Harkujärve Põhikool (237) ja Muraste Kool (273) ning väiksema õpilaste arvuga on Vääna-Jõesuu Kool (125) ja Vääna Mõisakool (94).

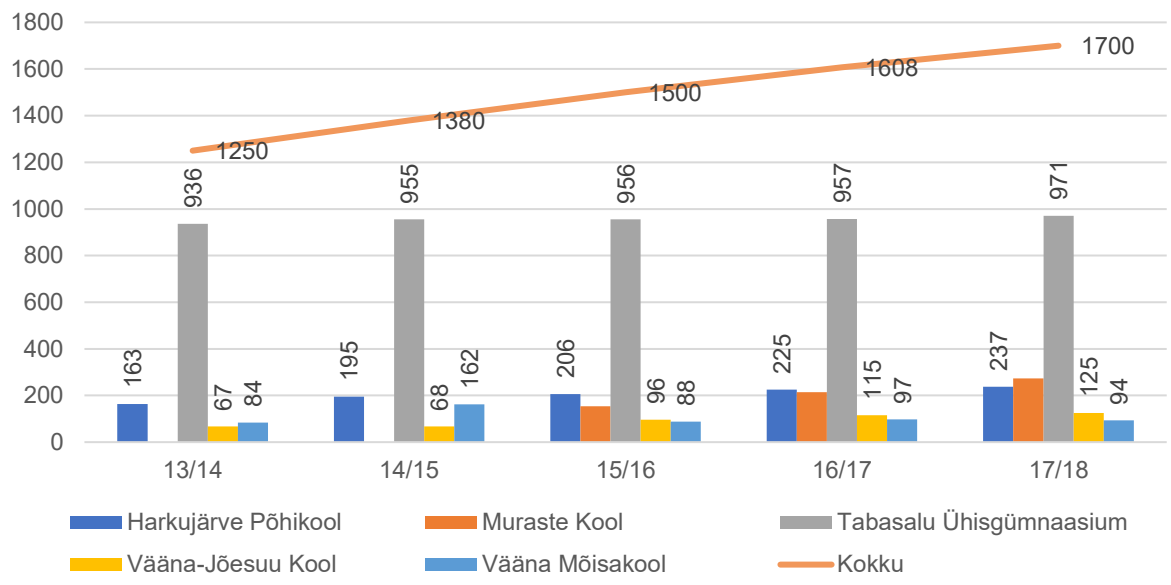

Joonis 19. Õpilaste arv Harku valla koolides (allikas: Haridussilm)

Õpilaste arv vallas on aasta-aastalt jõudsalt kasvanud (vt Joonis 20). Võrreldes viie aasta tagusega (õppeaastaga 2013/2014) on õpilasi 36% enam. Õppurite arv on tõusnud kõigis vallas koolides, kuid kõige suurem on kasv olnud Vääna-Jõesuu Kooli puhul, kus õpilaste arv on kasvanud ligi poole võrra (46%). Alates avamisest (2015/2016 õppeaastel) on ka Muraste Koolis käijate arv tõusnud 44%.

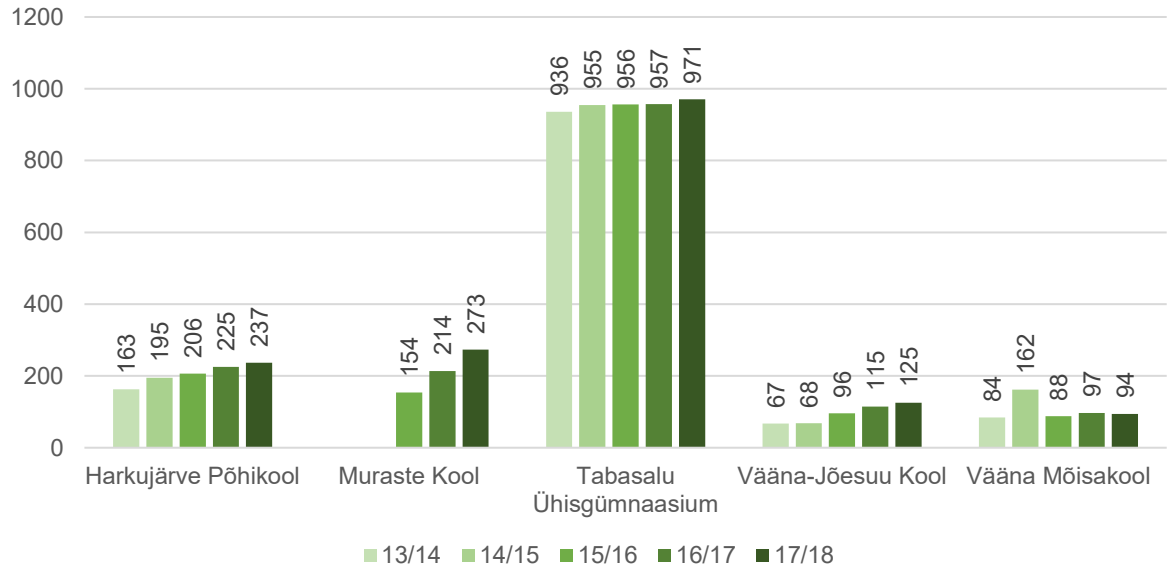

Joonis 20. Õpilaste arv Harku valla koolides õppeaastatel 2013/2014 – 2017/2018 (allikas: Haridussilm)

Kõige suurem osa õpilastest õpib I ja II kooliastmes (vastavalt 41% ja 35%) (vt Joonis 21). III kooliastme ja gümnaasiumi õpilaste arv moodustab vastavalt 18% ja 6% kogu valla õpilaste arvust. Võrreldes õppeaastaga 2013/2014 on kõige enam kasvanud II

(54%) ja I kooliastme (29%) õpilaste arv. Gümnasistide arvus viimase viie õppeaasta jooksul olulisi muutusi ei ole toimunud.

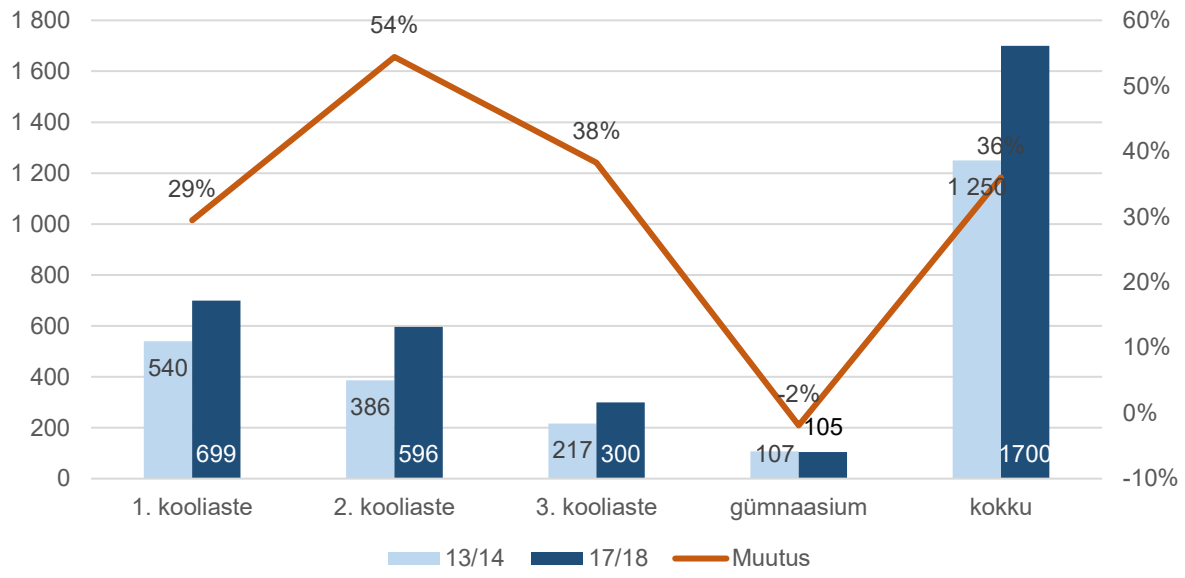

Joonis 21. Õpilaste arv Harku valla koolides õppeastmete kaupa õppeaastatel 2013/2014 – 2017/2018 (allikas: Haridussilm)

Tugispetsialiste on Harku valla koolides kokku 12: 4 logopeedi, 3 sotsiaalpedagoogi, 3 eripedagoogi ja 2 koolipsühholoogi. Lasteaed-põhikool tüüpi Vääna Mõisakoolis töötab logopeed ja sotsiaalpedagoog. Tabasalu Ühisgümnaasiumis tegutseb 2 eripedagoogi, sotsiaalpedagoog, koolipsühholoog ja logopeed. Muraste koolis on olemas nii eripedagoog, koolipsühholoog kui ka logopeed. Harkujärve Põhikoolis töötab tugispetsialistidest vaid logopeed ning Vääna-Jõesuu Koolis vastavad spetsialistid puuduvad.

2017/2018 õppeaastal õpib Harku valla koolides 111 õpilast teistest omavalitsustest, mis moodustab 7% õpilaste koguarvust. Väljapoolt Harku valda käivad Harku koolides põhiliselt Tallinna linna ja Saue valla õpilased. Võrreldes varasemate õppeaastatega on teiste omavalitsuste õpilaste arv Harku valla koolide põhikooliastmes püsinud samal tasemel, gümnaasiumiastmes on teiste omavalitsuste õpilaste arv vähenenud (16 õpilast 2015/2016 õppeaastal, 8 õpilast 2017/2018 õppeaastal).

2017/2018 õppeaastal õppis väljapool Harku valda 596 Harku valla õpilast (u 28 klassikomplekti). I astmes õpib väljaspool valda 149 õpilast (18%), teises 205 (26%) ja kolmandas 276 (48%). Gümnaasiumiharidust omandab väljaspool valda 291 õpilast (78%). Põhiline osa õpirändest Harku vallast väljapoole toimub Tallinna linna koolidesse (82%), teisel kohal on Keila linna koolid (8%).

Haridus- ja teadusministeerium on otsustanud rajada Tabasallu riigigümnaasiumi 540 õpilasele, mis tähendab munitsipaalgümnaasiumi tegevuse lõpetamist. Samuti on kokku lepitud, et vald korraldab uue spordihoone ja 6-klassilise põhikooli rajamise Tabasallu, kuhu kavandatakse n-ö hariduslinnakut. Valla koolivõrku on arendatud põhimõttel, et I ja II astme põhiharidus oleks kättesaadav võimalikult kodu lähedalt, edasise haridustee jätkamiseks tuleb siirduda Tabasallu. Kavandatavad arengud Tabasalu hariduslinnaku ümber on tõstatanud elava diskussiooni Muraste

kogukonnas, kes soovib Muraste Kooli I-II kooliastme laiendamist III kooliastmega. Selleks on läbi viidud eraldi analüüs („Harku valla koolivõrgu analüüs“), mis antud küsimust detailsemalt käsitleb.

Harku valla hariduse valdkondlikus arengukavas on käsitletud põhjalikult haridusvõrgu arengustrateegia 7 suunda, valla haridusasutuste arengukavad on kättesaadavad https://arengupeegel.ee/.

Kokkuvõtteks, põhikooli I ja II astme põhiharidus on Harku vallas tagatud kodu lähedal, III astme põhiharidus ja gümnaasiumiharidust saab valla keskusest Tabasalust. Peamiseks väljakutseks on koolikohtade tagamine, kuna põhikooli osas on nõudlus suurem, kui on kohti. Samuti vajab haridusvõrk tervikuna korrastamist, sh edasist arendamist, arvestades kokkuleppeid Haridus- ja Teadusministeeriumiga ning muutunud õpikäsitust. Vajadus on tugikeskuse järele, mis tegeleks erivajadustega lastega.

2.7 Sotsiaalne kaitse

Harku valla eelarvest makstavad pere sissetulekust mittesõltuvad toetused on: sünnitoetus; lapsehoiuteenuse toetus; esmakordselt koolimineva lapse toetus; ujumisteenuse toetus; eestkostel või peres hooldamisel oleva lapse koolitoetus; puudega lapse transporditoetus; puudega lapse hooldaja toetus; puudega isiku koolitoetus; puudega isiku isikliku abistaja teenuse toetus; tugiisikuteenuse toetus; puudega isiku päevakeskuse teenuse toetus; ravi- ja rehabilitatsioonitoetus; küttetoetus; ravikindlustusega hõlmamata isiku toetus; ühekordne toetus; tähtpäevatoetus; matusetoetus; jõulutoetus. Pere tulust sõltuvate toetustena makstakse: toidutoetust; koolitoetust; paljulapselise pere toetust; laagritoetust; hooldekodu teenuse toetust; nägemise parandamise toetust.

Valla poolt pakutavad sotsiaalteenused on järgnevad: sotsiaalnõustamine; koduteenus; tugiisikuteenus; isikliku abistaja teenus; täisealise isiku hooldus; eluruumi tagamine; väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus; turvakoduteenus; sotsiaaltransporditeenus; lapsehoiuteenus; võlanõustamine; asendushooldusteenus; järelhooldusteenus.

Lisaks eeltoodule osutatakse täiendavaid sotsiaalteenuseid: puuetega laste invatransport; ujumisteenus; logopeediteenus (lastele); psühholoogi nõustamisteenus; perelepitusteenus; kriisiabiteenus sh leinalaagrid; toiduabi; varjupaigateenus; omasteta surnud isiku matmise korraldamise teenus; häirenuputeenus. Teenused on vajaduspõhised ja rahastatakse valla eelarvest rahaliste vahendite olemasolul.

Harku vallavalitsuse hallatav asutus on **Eakate Päevakeskus**, mis asub Tabasalu alevikus. Keskuse põhiülesandeks on valla eakatele, puuetega inimestele, aktiivsest elust kõrvalejäänud isikutele ja nende perekondadele erinevate sotsiaalteenuste, koolituste, seltsielu ning huvitegevuse korraldamine ja arendamine.

Üldarstiabiteenust osutavad Harku vallas:

- Tabasalu Perearstikeskus;
- Perearst Ulvi Usgam;

- Harku Perearstikeskus;
- Perearst Gerli Halling-Kumari;
- Keila Perearstikeskus.

Hambaravi teenust osutatakse Tabasalu alevikus.

Registreeritud töötuid on Harku vallas 2018. aasta jaanuari seisuga 234 (vt Joonis 22).

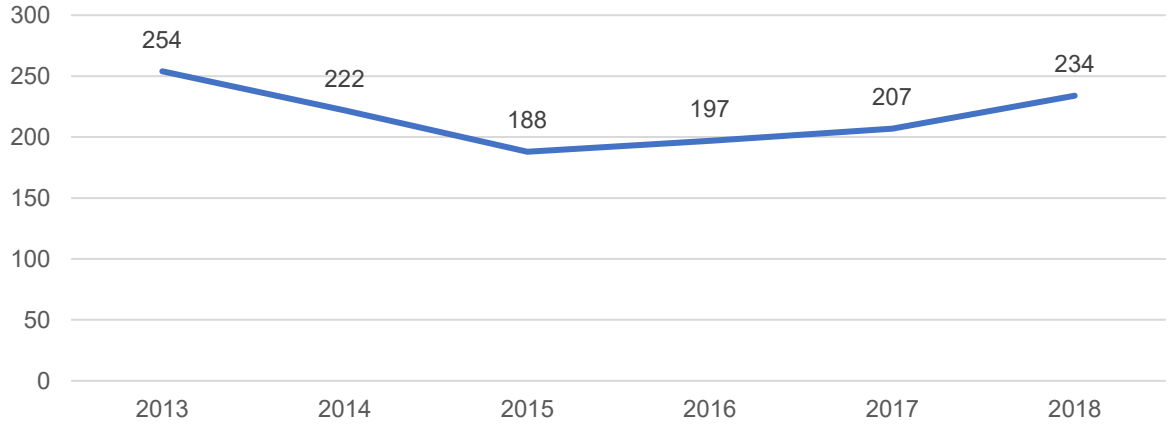

Joonis 22. Registreeritud töötud Harku vallas (allikas: Eesti Töötukassa)

Registreeritud töötute osakaal tööealisest elanikkonnast on nii Harkus kui ka Harjumaal ja Eestis madal (vt Joonis 23). Harku puhul on terve võrdlusperioodi vältel olnud töötus maakonna ja Eesti keskmisest veelgi madalam.

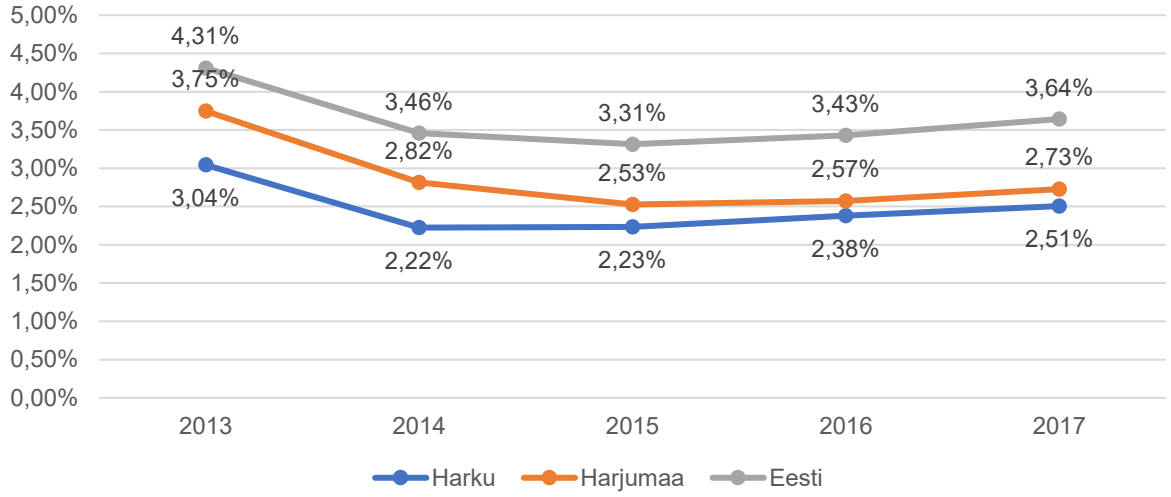

Joonis 23. Registreeritud töötute osakaal tööealisest (19-64) elanikkonnast (allikas: Eesti Töötukassa, Rahvastikuregister)

Kokkuvõtteks, Harku vallas on heal tasemel sotsiaalteenused, samuti pole probleemi suure töötute arvuga. Küll aga vajab täiustamist teenuste pakkumine. Tarvidus on arendada sotsiaaltransporti ja rajada hoolekandekeskus, katmaks eakate päevahoiu, eakate ja dementsete hoolduse küsimused. Samuti on vajadus tugikeskuse järele, mis tegeleks erivajadustega lastega.

2.8 Ettevõtlus ja erateenused

Harku vallas on olemas mitmed kohapealsed teenused, sh:

- **Apteek:** Tabasalu alevik, Muraste küla;
- **Sularahaautomaat:** Tabasalu alevik (Swedbank, SEB ja Danske Bank/Luminor-ATM); Tutermaal Circle-K tanklas (Swedbank)
- **Postkontor:** Tabasalu alevik, Harku alevik;
- **Tankla:** Tabasalu alevik, Harku alevik, Muraste küla, Harkujärve küla, Tiskre küla, Tutermaa küla, Viti küla.

2017. aastal oli Statistikaameti andmetel Harku vallas registreeritud kokku 1654 ettevõtet. Kõige enam ettevõtteid (322) tegutses kutse-, teadus- ja tehnikaala kategoorias, järgnesid hulgi- ja jaekaubanduses/mootorsõidukite ja mootorrataste remondis (282) ning ehituses (198) tegutsevad ettevõtte (vt Joonis 24).

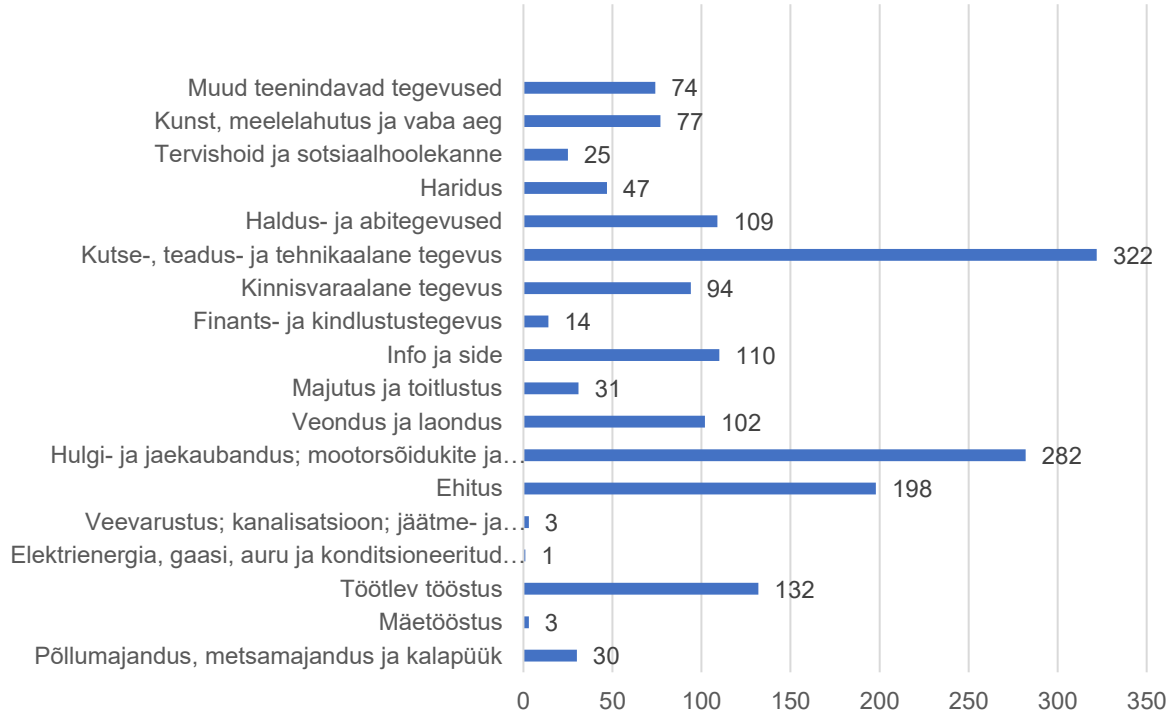

Joonis 24. Ettevõtete arv Harku vallas peamiste tegevusvaldkondade lõikes (allikas: Statistikaamet)

Ettevõtete arv on Harku vallas aasta-aastalt jõudsalt kasvanud. 2017. aastal on valda registreeritud 15% enam ettevõtteid kui viis aastat tagasi Valdavas osas valla ettevõtetes (95%) on töötajaid vähem kui 10 (vt Tabel 6). Vaid 4% ettevõtetest jääb töötajate arv vahemikku 10-49 ning suuri ettevõtteid, kus töötajaid 50-249, tegutses 2017. aastal vallas 9.

Tabel 6. Ettevõtete arv töötajate arvu lõikes (allikas: Statistikaamet)

	Kokku	**Vähem kui 10**	**10-49**	**50-249**
2013	1405	1343	56	6
2014	1437	1380	50	7
2015	1479	1409	62	8
2016	1570	1495	66	9
2017	1654	1577	68	9

Kõige rohkem töökohti on Harku vallas töötlevas tööstuses – veidi enam kui 35% kõikidest töökohtadest (vt Tabel 7). Sellele järgnevad avalik haldus ja ehitus. Teiste valdkondade töötajate arv jääb juba alla 10%.

Oluline on ühtlasi märkida, et sageli jääb Harku vallas makstav palk Eesti sellel tegevusalal keskmiselt makstavale alla, v.a töötleva tööstuse, ehituse, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekande, põllumajanduse ja veevarustuse valdkondades.

Tabel 7. Ülevaade töötajatest ja palkadest tegevusvaldkondade lõikes 2018. a märtsis (allikas: Maksu- ja Tolliamet)

Tegevusala	Keskmine palk Harku vallas	Keskmine palk Eestis	Juriidiliste isikute arv Harku vallas	Tegutse-vate ette-võtete arv Harku vallas	Töötaja-tega ette-võtete arv Harku vallas	Käive kokku (eurodes)	Tööta-jate arv Harku vallas	%
Töötlev tööstus	1418	1169	163	93	70	19 258 545	1331	35,2
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	1175	1292	5			320	506	13,4
Ehitus	1075	1070	293	145	102	3 457 332	431	11,4
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	958	1056	446	202	103	8 945 077	342	9,0
Veondus ja laondus	919	1175	122	67	48	3 338 312	330	8,7
Haldus- ja abitegevused	994	1045	197	74	50	1 331 191	169	4,5
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	950	1413	518	199	91	1 293 608	146	3,9
Majutus ja toitlustus	636	773	56	21	14	260 629	84	2,2
Muud teenindavad tegevused	716	856	201	35	32	117 455	83	2,2
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	1584	1282	39	11	10	215 611	58	1,5
Info ja side	984	2094	195	81	33	501 083	56	1,5
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	1009	1037	179	30	13	114 239	54	1,4
Haridus	940	1235	96	22	8	119 121	51	1,3
Kinnisvaraalane tegevus	732	787	261	58	28	572 421	42	1,1
Tegevusala määramata	798	1473	105	16	12	278 332	31	0,8
Mäetööstus	1397	1414	5	3	2	201 741	31	0,8
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	1066	942	38	12	5	490 661	29	0,8
Finants- ja kindlustustegevus	701	2165	175	17	5	100 884	6	0,2

Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	2970	1282	16	4	4	15 358	5	0,1
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine		1900	3	3		13 864		0,0
Kokku			**3113**	**1093**	**630**	**40 625 784**	**3785**	

Harku vallas asub üks Põhja-Eesti paekalda mõjusamaid loodusobjekte **Türisalu pank**, mille vaatealalt avaneb kaunis vaade merele. Suurupi külas on võimalik tutvuda tuletornidega, mis on kultuurimälestistena riikliku kaitse alla võetud. **Suurupi ülemine tuletorn** on mandri-Eesti vanim töötav tuletorn ning **alumise tuletorni** näol on tegemist lausa Põhja-Euroopa vanima endiselt töötava puidust tuletorniga. Vallas asub ka kolm kaunist ning huvitava ajalooga mõisakompleksi: **Harku mõis**, **Kumna mõis**, **Vääna mõis**. Matkamisvõimalusi pakuvad valla kaks matkarada: **Harku metsa loodusrada** (8 km) ja **Tabasalu loodusõpperada** (3,5 km). Ajaloolise väärtusega on ka Peeter Suure Merekindluse objektid, mis on enamjaolt korrastamata.

Kokkuvõtteks, ettevõtlus on Harku vallas järjepanu arenenud, kuid siiski jäävad Harkus makstavad palgad sageli Eesti keskmisele alla. See tähendab, et kõrgemapalgalised pendeldavad pea igapäevaselt Tallinna vahet, samal ajal kui mujalt liigub siia madalama palgaootusega kontingent.

Vallal on olemas tugev turismipotentsiaal, mida pole aga täies mahus rakendatud. Nimelt saaks 22 km pikkust rannajoont märksa tulemuslikumalt kasutada, arvestades suurt külastajate hulka, mis suveperioodil eeskätt Vääna-Jõesuu randa külastab.